

NARODNI GOSPODAR

GLASILO GOSPODARSKE ZVEZE.

Člani Gospodarske zveze dobivajo list brezplačno.
Cena listu za nečlane po štiri krome na leto; za pol leta dve kroni;
za četrt leta eno krono; posamne številke po 20 h.

Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca.
Cene inseratom po 20 h od enostopne petit-vrste, za večkratno
insercijo po dogovoru.

Telefon štev. 143

V Ljubljani, 25. marca 1900.

Poštno-hran. št. 849.872

Železnična zveza čez Ture in Karavanke s Trstom.

Državnemu zboru je te dni vlada predložila predlog glede tolikanj potrebne železnične zveze severnih dežel z morskim pristaniščem — Trstom. Pri tej nameravani progi se ni tolikanj oziralo na samo avstrijske koristi, ampak nameravala se je zveza južno - nemških dežel na najkrajši način z morjem. Ni danes naš namen pretresavati pomen take zveze za avstrijske industrijelne proizvode in za naše narodno-gospodarske koristi in težnje, hočemo si le ogledati progno, v kolikor bode šla skozi naše slovenske pokrajine.

Kolikor je sedaj razvidno, so bile pri odločitvi merodajne točke Solnograd-Beljak-Trst, šele v drugi vrsti zveza preko Celovca na Trst. Ker železnica v okolici Beljaka stopi na slovenska tla, oglejmo si črto, po kateri ima biti progna izdelana.

Železnica izhaja in gre vsporedno s sedanjo državno železnico iz Beljaka do mosta čez Zilo, tamkaj pa se obrne naravnost proti vshodu v Rožno dolino. Skozi vso Rožno dolino je projektovana 48 km dolga progna do Celovca. Kakih 17 km od Beljaka in 31 km od Celovca se ima železnica odcepiti in obrniti naravnost proti

jugu skozi „Medvedjo dolino“ (Bärengraben), kjer se bode skozi gorovje med Golico in Rožico napravil 7943 m dolg predor v Dovršnikovo dolinico kake 3 km nad Jesenicami. Takoj pod Jesenicami krene železnica na desni breg Save mimo Bleške Dobrave ravno nad slapom Radolne (Šum) po 1180 m dolgem predoru skozi grič Vintgar na postajo „Bled“ pri Rečici (in gradiču barona Švegelna). Od Bleda do Bohinjske Bele bode trebalo še treh predorov, (150 m, 270 m in 420 m) in potem krene železnica naravnost v Bohinjsko dolino. Od postaje na Bohinjski Beli, ktera bode unstran vasi proti Obrnam, in pa do postaje Nomen bode železnica, ogibaje se strmih skal in deloma ceste, štirikrat prekoračila Savo, in slednjič ravno pod podružnico v Bitnah še v petič. Na Bistrici ima biti kolodvor za cerkvijo in le par sto metrov dalje se prične 6365 m dolgi predor skozi Črno prst v Podbrdo. Vrtanje predora ne bode lahka stvar, ker na obeh straneh Črne prsti nedostaja vodne moči za elektriko ali pnevmatične stroje, ako ne bodo moči od daleč (Šteng?) napeljali. Pri izdelovanju predora bode treba tudi v poštev jemati, kam se bode toliko izkopane snovi odložilo, ker je dolina Bača tako ozka, da navadno razun vodotoča še za ozko pot ni prostora. Enako tesna dolina nadalje ob Bači bode

tudi stavbi proge, ktera se bode najbolj levega brega držala, stavila mnogo opovir. Na nekterih mestih bo trebalo celo vodi odkazati drug vodotoč, premostiti mnogo globokih stranskih grap. Razun Podbrda ste v tej dolini projektovani še dve postaji, Hudajužna in pa Grahovo, ktera leži tudi na levem bregu Bače. Od Grahovega in pa do sv. Lucije ob združenji Bače z Idrico je teren nekoliko ugodnejši, vendar se nahajata tudi na tej progi dva mala predora. Od sv. Lucije gre železnica dalje ob levem bregu Idrice in pozneje istotako ob Soči. Soča je ondi jako globoko med strmimi skalnatimi stenami zajedena, istotako stranski pritoki, težkoče se bodo zopet množile, trebalo bode mnogo mostov in predorov. (Čez Vogereček 170 m dolg most in zatem takoj 100 m dolg predor). Radi naglih ovinkov Soče se bode morala železnica večkrat v zasekah ali predorih od reke oddaljiti. Postaja Avče leži še na levem bregu Soče, kake 3 km nižej pri Bodrežu se pa železnica vspne po mostu čez Sočo in ostane odslej do Solkana na desnem bregu. Kmalu pod postajo Plave je projektovan 450 m dolg predor in nad Solkanom 204 m dolg most čez Sočo. Pri Gorici bode ravno pod frančiškanskim samostanom na Kostanjevici 200 m dolg predor in potem takoj postaja.

Marsikterega bralca utegnejo zanimati nastopni podatki o nadmorskih višavah raznih točk železnične proge.

Celovec 443 m, most čez Dravo 432 m.

Veliki predor skozi Rožico: vhod na koroški strani 622 m, najvišja točka sredi predora 630 m, izhod nad Jesenicami 616 m.

Postaja Jesenice . . .	572 m
„ Bled . . .	533 „
„ Boh. Bela . . .	485 „
„ Boh. Bistrica . . .	514 „
Predor skozi Črno prst: vhod 514 m, najvišja točka 523 m, izhod in postaja Podbrdo . . . 500 m	
„ Hudajužna . . .	380 „
„ Grahovo . . .	256 „
„ Sv. Lucija . . .	180 „
„ Avče . . .	127 „
„ Kanal . . .	111 „
„ Plave . . .	100 „
„ Gorica . . .	82 „

O pomenu tega vladnega predloga in o mogočih drugih zvezah s Trstom spregovorimo v prihodnjih številkah.

Kmetijstvo.

Vinogradništvo in vinarstvo.

Žveplanje vinske posode.

Najboljše ohranimo vinsko posodo, če jo hitro po odrabi dobro operemo ter zapuhamo z žveplom. Posoda se ohrani tudi sicer zdrava, če jo po odrabi operemo, posušimo in hranimo na suhem kraju, to delo je pa bolj težavno in večsih negotovo. Posebno, če je prostor nekoliko vlažen, kakor so navadno vinske kleti, posoda prav lahko splesni; tudi se posoda lahko tako razsuši, da se razsuje. Mnogokrat jo je treba pred zopetno porabo dolgo časa močiti, da drži, ali pa obroče močno nabiti, kar ni seveda jako dobro za posodo, ker se lahko izvehne ali izpahne. Mnogo lažja je poraba žvepljenih treščic.

Kedar žveplo gori, napravlja se plin, ki se imenuje žveplena sokislina. Ta plin je hud strup

za vse glivice, posebno pa še za plesen, ki največkrat pokvari vinsko posodo. Plesnjev sod je jako težavno spet očistiti, in če denemo v njega vino, dobi jako neprijeten duh in okus po plesnu. Če pa napolnimo sod s takim žvepljenim plinom ter ga dobro zamašimo, da ne more plin izpuhteti, smo gotovi, da se nam sod tudi v najbolj vlažni kleti ne spridi.

V ta namen rabimo navadno žveplene treščice, katere kupimo v mestnih prodajalnicah (mirodilnicah ali drogerijah). Lahko si jih pripravimo tudi sami, če raztopimo žveplo v široki posodi a skozi to raztopino povlečemo nekolikokrat papirne trake, ki so okoli 2¹/₂ cm široki. Mesto papirja rabimo lahko tudi redek tulj. Žvepla ne smemo preveč razgreti, marveč le toliko, da ostane raztopnina še prozorna a ne rujava. Za žveplene treščice porablja pa naj se samo žveplo, ki nima v sebi arzenika, kateri je hud strup. Navadna dolgost teh treščic znaša 15 cm.

Kadar zapuhamo vinsko posodo, nabodemo žvepleno treščico na žico, ki je spodaj v podobi kljuke zavita in ima zgoraj držalo, treščico prižgemo ter povesimo pri vehi v prazno posodo. Ker je žveplena sokislina težja nego zrak, poleže se na dno soda ter ga polagoma do vrha napolni. Za navaden polovnjak (sod, ki drži 3 hl) zadostuje ena treščica.

Razgreto žveplo kaplja prerado iz treščice na dno posode, katero z nadaljnim gorenjem lahko preveč ožge; tudi je mogoče da kapljajoče žveplo zaostane na dnu posode, kar pa dá lahko vinu neprijeten duh po žveplenem vodiku. Da se tega obranimo, privežemo z žico pod treščico majhno, orehovi lupini podobno kositarjevo posodico, v katero kaplja goreče žveplo. Tudi se dobijo za to delo posebne priprave.

Če že goreča treščica ugasuje, kadar jo devamo v sod, je gotovo plesniv ali drugače pokvarjen.

Takemu sodu zbije naj se najprej dno, potem pa naj se s trdo ščetjo (krtačo) in vrelo vodo, kateri smo pridali nekoliko sode, dobro očisti. Dobro je tudi, če ga na to napolnimo s čisto vodo, katero pustimo v njem nekoliko dni.

Posoda naj se, ko je žveplo zgorelo, dobro zabije, da ne uhaja iz nje žvepleni plin. Ker se spremeni sčasoma žveplena sokislina v žvepleno kislino, naj se zapuhanje v letu večkrat ponavlja.

Kedar posodo zopet rabimo, opere naj se s čisto vodo, posebno potreba pa je to, kedar devamo v njo mošt ali mlado vino, ker bi žveplena kislina in sokislina vrenje ovirali. Bolj zrelemu belemu vinu žveplena sokislina pa ne škoduje, ampak dá mu še celo po nekoliko časa jako prijeten aroma, ker se spoji z alkoholom v tako zvane etre. Vendar se ne sme vina preveč žveplati, ker bi bolela potem po njem glava. Črnemu vinu pa jemlje žveplena sokislina barvo, ne smemo ga tedaj žveplati.

Če se pokaže na vinu sum kake bolezni (skisanja, zavrelbe, grenkobe itd.), dobro je, tako vino hitro pretočiti v zažveplan sod, da se bolezen vsaj toliko časa zadrži, da se pri veččakah izvé, kako naj se nadalje ravna z vinom.

A. Št.

Kako nadomestimo v vinogradu hlevski gnoj.

S pridelki (grozdem, mladikami, rožjem i. t. d.), ki jih vozimo na dom, vzamemo enemu ha vinograda okoli 90 kg dušika, 25 kg fosforne kisline in 80 kg kalija. Te snovi moramo vinogradu nadomestiti z gnojem, če hočemo, da nam trte ne opešajo. Vrniti pa jih moramo več nego smo jih vzeli, kajti nekaj se jih poizgubi pod zemljo, nekaj v zrak in nekaj jih preide v obliko, ki je rastlinam nedohodna in jim tedaj ne zaleže. Za gnojenje v vinogradu so večidel samo omenjene tri redilne snovi važne, kajti vse druge se nahajajo

navadno v dovoljni množini v vsaki zemlji.

Kakor na polju je tudi v vinogradu hlevski gnoj najboljše gnojilo, kajti v njem se nahajajo vse imenovane redilne snovi, a razun tega zboljšša hlevski gnoj s svojimi organičnimi deli zemljo, ki postane bolj rahla in črna ter drži boljše mokroto. S hlevskim gnojem dobi tedaj vinograd mnogo prsti. Tega pa ne moremo doseči z umetnimi gnojili.

Hlevski gnoj nadomestimo najboljše s kompostom ali mešancem. Kompost napravimo si sami, če skupljamo na primernem mestu vse odpadke na dvorišču in v hiši, na njega vržemo gnilo in pokvarjeno steljo, mrhovino, cestno blato i. t. d. Jako dober kompost naredimo, če ga včasih polijemo z gnojnico ali s stranišnico. Tak kompost je dostikrat še več vreden nego hlevski gnoj, posebno če je ta izpran po dežju ali posušen na solncu. Še bolj pa lahko trdim to, če dodamo kompostu dosti pepela. Pepel ima mnogo kalija in fosforne kisline, je tedaj jako izvrstno gnojilo.

Ce pa ne maramo ali ne moremo napravljati komposta, tedaj smo prisiljeni iskati drugih sredstev, s katerimi nadomestimo hlevski gnoj. V prvi vrsti posluževali se bodemo takih gnojil, ki so nam najbolj pri roki in so ob enem dovolj po ceni. Opozarjati moram na mestna smetišča, katerih se lahko poslužujejo vinogradniki blizu mest prav po ceni. Tudi mestna stranišča so za take vinogradnike velike važnosti. Mnogo je hišnih posestnikov po mestih, trgih in še celo po vaseh, ki še celo plačajo, če se jim stranišče očisti. Zakaj bi kupovali draga gnojila in puščali tako dragocena, a vendar izvrstna v nemar! Res je, da smrdi, toda kar smrdi, gnoji.

Če pa tudi tega ne moremo, tedaj se obrnemo k tako imenovanim umetnim gnojilom. Taka gnojila moramo kupovati za debele novce, zlasti pa velja to o

dušiku. Dasi obstoji zrak iz dveh tretjin dušika, vendar je za rastline v tej obliki nedohoden. Samo nekatere rastline (papiljonaceje, kakor detelja, grah, fižol t. t. d.) zamorejo ga s pomočjo malih glivic na koreninah porabljati, drugim pa ni dana ta moč. Tudi trtine, a vendar potrebuje ta, kakor sem poprej povedal, največ dušika. V gnojilih se nahaja dušik v čilskem solitru, v žveplenokislem amonijaku, v gvanu i. t. d. Prvo in slednje gnojilo dobivamo iz Amerike, drugo pa iz plinaren ali tvornic za plin. V čilskem solitru je dušik rastlinam prej dohoden nego v žveplenokislem amonijaku, ker se mora v slednjem gnojilu še-le prej spremeniti v salpetrno kisle soli. Cena čilskemu solitru je okoli 13 gld. za 100 kg.

Mnogo fosforne kisline imajo živalske kosti. Če te zmeljemo in jih polijemo z žvepleno kislino, spravimo fosforno kislino v bolj raztopno in rastlinam lažej dohodno obliko. Tako moko imenujemo potem „superfosfat“ in se dobi v tvornicah za umetna gnojila. Razen superfosfata ima mnogo fosforne kisline Thomasova žindra, ki se dobiva v livarnah za jeklo. V superfosfatu se fosforna kislina lažej raztopi nego v Thomasovi žindri, zato se rabi, kadar hočemo imeti hitro uspeh. Žindro pa rabimo, kadar hočemo, da se gnojna moč dalje ohrani v zemlji. Seveda je moramo toliko več potrositi.

Tretje za nas važno gnojilo je kalij. Nahaja se v tako imenovanih staasfurtskih soleh: kajnitru, karnalitu, žveplenokislem kaliju, klorkaliju i. t. d. Tudi v drevesnem pepelu nahaja se poleg fosforne kisline v precejšni množini. V vinogradu rabimo navadno žveplenokisli kalij, kajnit in klorkalij.

To so navadna umetna gnojila; sedaj pa, kako in kje jih je rabiti. Že prej sem rekel, da ne moremo ž njimi popolnoma nadomestiti hlevskega gnoja. Poskušnje, ki so se napravile do sedaj v tem po-

gledu, so to potrdile. Znabiti pa bi zadostovala umetna gnojila za črno zemljo, posebno v svetu, kjer je bil še ne pred dolgim časom gozd. Po mojem mnenju pa je treba lapornati zemlji, ki ima mnogo vapnenca, vsaj tu pa tam nekoliko hlevskega gnoja.

V slučaju tedaj, ko mislimo, da ima zemlja mnogo organičnih snovi in ne potrebuje hlevskega gnoja, gnojili bodemo samo z umetnimi gnojili. Povdarjam pa še enkrat, da so to le prav redki slučajji. Koliko izmed vsakega gnojila naj rabimo, ne morem tu splošno povedati, kajti to se ravna po zemlji sami. V nekateri zemlji je več kalija, opustili bodemo v tem slučaju gnojenje s kalijem. V drugi zemlji se nahaja dovoljna množina fosforne kisline, dotičnega vinograda ne bodemo tedaj gnojili ž njo. V vsakem slučaju moramo tedaj sami poskusiti, katero gnojilo trtam najbolj zaleže. Ž njim jih je potem gnojiti. Če damo na primer trtam dušika in kalija, a opustimo gnojenje s fosforno kislino ter vidimo, da so te trte zaostale v rašči za onimi, katerim smo dali vsa tri gnojila, sklepamo lahko, da v zemlji premanjkuje fosforne kisline in je treba tudi ž njo gnojiti. V ta namen razdelimo vinograd v pet delov in te dele gnojimo potem na ta način: prvi del gnojimo s hlevskim gnojem, drugi del z dušikom in fosforno kislino, tretji del z dušikom in kalijem, četrti del s fosforno kislino in kalijem a peti del z vsemi tremi zadnjimi gnojili. Uspeh takega gnojenja bodemo videli na trtah samih. Iz slabih trt bodemo sklepali, katero gnojilo primanjkuje zemlji, iz krepkih in rodovitih pa vidimo, kako nam tisto gnojilo zaleže.

Razun tega bodemo vedeli ali naj še nadalje gnojimo vinograd samo z umetnimi gnojili ali naj mu damo tudi hlevskega gnoja. To bodemo izpoznali, če primerjamo trte, ki so se gnojile s hlev-

skim gnojem s trtami, ki so se gnojile z umetnimi gnojili. Med drugimi naj se izberejo one, ki najboljše uspevajo.

Opomniti pa moram, da ne pokaže tako gnojenje že prvo leto prave resnice, ker ne pridejo vsa gnojila trti enako v prid. To poskušnjo je treba dve, tri leta ponavljati, če hočemo dobiti zanesljive podatke in sicer vsako leto enako kakor prejšnje. Celega vinograda seveda ni treba jemati v poskus, ker bi to morebiti preveč stalo, marveč zadostuje 25 ali pa 50 arov.

Dasi je taka poskušnja prav interesantna, vendar ni za vsakega človeka. Po nji lahko izvemo, s katerim umetnim gnojilom moramo bolj gnojiti in se obvarujemo na ta način mnoge škode, vendar je dostikrat težavno in zamudno, posebno za navadnega moža. Zato se nečem dalje tu muditi in povedati hočem naravnost, koliko umetnih gnojil potrosijo navadno drugi, ki so dotično množino na omenjeni način izvēli, ali pa tudi ne, za en hektar (nekaj manj od dveh oral) vinograda. Tudi nočem dotičnikov omenjati, marveč povedati samo meje, med katerimi se navadno suče množina posameznih gnojil.

Za ilasta tla jemlje se navadno vsako leto 150 do 200 kg solitra, 100 kg superfosfata in 85 kg žveplenokislega kalija. Mesto solitra vzame se lahko isto množino žveplenokislega amonijaka a mesto superfosfata trojno množino Thomasove žlindre. Tudi žveplenokisli kalij se da nadomestiti z drugimi kalijevimi gnojili, paziti pa je, da pride na *ha* vsaj 30 kg čistega kalija.

Za vapnena in lapóраста tla ja treba vzeti nekoliko več gnojila nego za ilasta. Posebno s kalijem ne smemo biti preskopi. Če rabimo soliter in superfosfat, ga moramo šele meseca marca ali aprila pokopati, ker bi se te dve lahko raztopni gnojili drugače deloma poizgubili.

Umetna gnojila navadno potrosimo po vinogradu in jih potem podkopamo. Trositi jih je pa bolj med redove, kjer se nahajajo drobne trtne koreninice, ker samo te zamorejo sprejemati živež iz zemlje. Pri kopanju je paziti, da pridejo gnojila globoko pod zemljo. Če jih podkopljemo preplitvo, dal nam bo plevel v letu mnogo dela.

Prej sem rekel, da se gnojenje samo z umetnimi gnojili v vinogradu ne priporoča. S temi gnojili pa prav lahko nadomestimo del hlevskega gnoja. V ta namen se razdeli vinograd v štiri enake dele, a vsaki del se gnoji šele vsako četrto leto s hlevskim gnojem, ostala leta pa z umetnimi gnojili. Seveda bodemo porabljali manj gnoja nego navadno; ravnati se moramo po moči. Čim manj hlevskega gnoja pa damo, tem več moramo potrositi po vinogradu umetnih gnojil.

Tu podajam kolobar, ki se navadno rabi. Množina gnoja je preračunjena za hektar vinograda. Gnojenje se vrši v sledečem redu:

- Prvo leto: 60 g hlevskega gnoja (okoli 12 navadnih vozov),
50 kg superfosfata.
- Drugo leto: 80 kg superfosfata.
20 kg 50% klorkalija.
- Tretje leto: 80 kg superfosfata,
40 kg 50% klorkalija,
25 kg čilskega solitra.
- Četrto leto: 110 kg superfosfata,
50 kg 50% klorkalija,
40 kg čilskega solitra.

Peto leto: kakor prvo i. t. d.

Mesto superfosfata rabi se lahko trikrat toliko Thomasove žlindre. Tudi klorkali in soliter se nadomestita lahko z istovrstnimi gnojili. Petkratna množina pepela nadomesti popolnoma kalijevo in fosforovo gnojilo.

Ta način gnojenja se priporoča posebno tam, kjer imamo malo hlevskega gnoja. Pa tudi za vinograde, v katere ne moremo zlahka

priti z vozom ali so jako oddaljeni od doma, je popolnoma na mestu. Vsakdo ve, koliko stane, če moramo veliko množino hlevskega gnoja prenašati na visok hrib, če pa imamo samo nekoliko kilogramov gnojila, se ti stroški jako skrčijo.

Za hribovite, težavno dohodne in oddaljene vinograde priporočam tudi, da se napravi v vinogradu samem kompostno mesto, kamor devamo trtno rožje, plevel, drugačne odpadke v vinogradu in če mogoče tudi listje iz bližnje hoste. Tu naj vse skupaj gnije in prhni. Po enem, dveh ali treh letih da nam tak kompost jako pripravno gnojilo za trte. Če nočemo pa napravljati iz rožja komposta in ga doma ne potrebujemo, sežgimo ga v vinogradu a pepel potrosimo med trtne redove.

Razun omenjenih vrst gnojenja imamo še gnojenje s zelenimi rastlinami. Že prej sem omenil, da imajo papilijonaceje (detelje, grah, bob i. t. d.) posebno svojstvo, da zamorejo uporabljati s pomočjo malih glivic na koreninah zračni dušik za svoje telo. Take rastline so navadno jako bogate na dušik. Zato vidimo n. pr. kako bujno raste koruza, pšenica i. t. d. po detelji in enakih rastlinah. V zemlji je zamrlo deteljno korenje in daja svoj dušik rastlinam, ki ji slede.

Če tedaj take rastline posejemo v jeseni v vinograd, a jih prihodnjo spomlad, ko so se dovolj razrastle podkopamo, dajo zemlji mnogo organskih snovi in ob enem mnogo dušika. Drugih redilnih snovi ne smemo šteti, ker so jih vzele rastline iz zemlje. Organične snovi in dušik pa so prišle v rastlino iz zraka. Tako gnojenje navadno zadostuje za dušik, ne da pa trti dovolj fosforne kisline in kalija. Zadnji dve gnojili moramo nadomestiti umetno. To se priporoča pa tem bolj, ker se gnojilne rastline, katerim smo slednjimi gnojili pomogli, tem bujniše razvijajo.

Za tako gnojenje rabi se najbolj inkarnatna ali rudeča detelja, katera prenaša prav lahko zimo, a se spomladi jako rano in krepko razvija. Tudi zamrje po prvem letu, kar je jako ugodno. V ta namen se poseje po zadnji pletvi meseca septembra med redove a seme se zagrne z grablji ali kako drugače plitvo pod zemljo. Če je vreme ugodno, se mlada rastlina že v jeseni dobro okrepča, pravo raščo dobi pa še-le spomladi. Koncem maja, ko se je rastlina dovolj razrastla in pričenja cvesti, podkopamo jo s stebлом in listjem vred pod zemljo. Posebno krepko se razvija ta detelja, če damo vinogradu v jeseni, kakor sem že omenil, nekoliko fosfornega in kalijevega gnojila.

V Italiji rabijo za tako gnojenje tudi bob, lupino in grašico. Teh rastlin pa ne morem priporočati za naše kraje, kjer gnojimo trto bolj nizko, ker se razvija še-le poletu, ko trta zeleni. Delale bi trti senco in bi ji na ta način škodile. Inkarnatna detelja pa raste v času, ko trta še spi, ne napravlja ji zatorej nobene škode.

A. Št.

Mlekarstvo.

Mlekarstvo na Dunaji.

Neposredna prodaja mleka je najboljša kupčija, kajti na 1 liter mleka, ki se je podelalo v mlečne izdelke, bodisi surovo maslo ali sir, dobimo samo okolo 5 kr., nasprotno pa pri prodaji mleka samega dobimo za 1 liter 8, 10 ali 14 kr. Toda le nekteri kraji so v tako srečnem položaju, da morejo oddajati mleko naravnost v mesto. Mesta so torej za mleko oddajajoče posestnike velike važnosti, kajti taka posestva dobivajo mesečno svoje redne dohodke in s tem pokrijejo vse potrebščine ali vsaj nekoliko teh pri gospodarstvu. Ker se rabi veliko mleka v velikih mestih, radi tega so se ustanovila razna mlekarska društva, ki posredujejo pri kupčiji z mle-

kom in skrbe za dobro blago. Tako potrebuje mesto Dunaj v primeri z drugimi večjimi mesti največ mleka, tu pride na osebo dnevno 0.4 lit. mleka, v Berlinu samo 0.25 lit. in v Parizu celo samo 0.2 lit. Na Dunaji se porabi 560.000 lit. mleka na dan, kojega večji del preskrbe mlekarske zadruge. Petino vsega mleka preskrbe mestne mlekarnice, kojih je 700 s 17.000 kravami. Toda te mlekarnice izginjajo, ker se v združnih mlekarnah oddaja boljše mleko. Največja mlekarna na Dunaji je „dunajska mlekarna“ veleposestnikov, ki prejema dnevno nad 30.000 lit. mleka iz veleposestev, pri tem se proda 19.000 lit. v lepih steklenicah, ostalo se izdelava za fino smetano in za surovo maslo, ki se izdeluje v 3 količinah, kot namizno maslo, ki stane 1 kg 2.60 gld., nadalje kot čajno in kavno maslo, ki se prodaja 1 kg po 1.30 do 1.50 gld. Veleposestnikom se plačuje mleko po odstotkih tolsče in se jim zaračuni 1 lit. po okoli 8 kr. po odbitih troških. — Potem je v Ottakringu (XVI. dunajski okraj) mlekarska zadruga za mleko za otroke, ki ima v prvi vrsti namen, proizvajati mleko za nežno mladino. Družabniki se morajo strogo držati pravil, katera jim velevalo, krmiti krave le s suhimi krmili celo leto, kar množino mleka za $\frac{2}{3}$ zmanjša in radi tega se mora to mleko jako drago oddajati 1 lit. 25 do 30 kr. Hlevi so pod nadzorstvom živinozdravnikov. — Poleg raznih mlekarstev, veleposestnikov in društev je velike važnosti spodnjeavstrijska mlekarna za srednje in male kmetovalce. V povzdigo spodnjeavstrijskih poljedelcev se je odprla v tekočem letu združna mlekarna z 80.000 kronami državne in deželne podpore, ki ima namen, mleko iz spodnjeavstrijskih mlekarskih združenj neposredno razpečavati na Dunaji. Po deželi so mlekarske zadruge, kamor donajajo udje svoje blago.

Tu so ledenice s hladilnimi stroji, kjer se mleko pred odpošiljatvijo ohladi na 12° Cels. in ostane tako trpežno za okolo 99 ur. Da se ljudstvo navadi živino v prid mlekarstva držati, je sp. avstrijski deželni zbor nastavil nadzornika za mlekarstvo, ki ima nalogo, ljudstvo navajati k pridelovanju krme, k krmljenju živine, k uporabi mlečnih strojev in nadzirati obče mlekarstvo. Pri vsakej zadruzi mora mlekarski nadzornik tri osebe izobraziti v preiskavanju mleka glede tolsče in specivične teže. Dobro mleko ima 3.5% tolsče in 28 do 33% specivične teže. Kjer ljudstvo ne krmi v prid mlekarstvom ali ni še podučeno, ima samo 3% tolsče. Specivična teža dokazuje ali je mleko čisto ali ne. Pod 28% specivične teže se kaže primes vode, nad 33% pa posneto mleko. V dvomljivih slučajih se shrani 15 do 20 cm³ mleka in se mu pridene 1 nožno špico neke snovi (kali bihromata), ki ohrani mleko 6 tednov še rabljivo za preiskavo, koju preskrbi potujoči nadzornik. — K združni spodnjeavstrijski mlekarni je dosedaj, ko je šele v 3 mesecu svojega obstanka, pristopilo že 10 mlekarskih združenj, v kojih okoliških posestniki sploh niso dobivali nič ali skoro nič za mleko. Dosedaj so posredovalci zalagali male mlečne prodajalne, ki pa hočejo kolikor mogoče veliko dobička doseči z mešanjem različnega mleka in pridevanjem vode.

Tudi za odjemalce so torej zadruge in njih prodajalnice velike važnosti.

Sadjarstvo.

Sadjarska pisma.

Spomladanski čas je, in na pomlad se največ drevja posadi; a drevje ni kamen na cesti, ki ga lahko vsak pobere, in večina nas kmetov, če hoče saditi, mora drevje kupiti. Zato ti pišem, dragi kmetijski tovariš, par besedij o nakupu

potrebnega sadnega materijala in kakošen naj bo ta.

Mladih drevesc ne kupuj ne na trgu, ne od krošnjarjev, ki jih ponujajo od hiše do hiše, kajti tu dobiš le izsušen, brez korenin izmeček ali brezimne najdenčke ali v gozdu izkopane omehkušene divjake za⁶ dragih 40 vinarjev pod imenom one vrste, katero ravno zahtevaš. Taka nereelna kupčija je preračunjena samo na lahkovernost in na mošnjček kmečkega ljudstva in je ne morem dosti ožigosati.

Drevesc ni jemati iz kake zakotne drevesnice, ampak iz dobrih vrtnih šol, ki ti stoje dobre (garantirajo) za pristnost naznanjenih vrst.

Drevesni materijal naj bo I. vrste; kajti najboljše je ravno dobro dovolj. Drevesca iz visoko ležečih drevesnic z naravno rodovitno prstjo imajo v obče prednost pred onimi iz nizko ležečih drevesnic, gnojnih z latrino ali umetnimi gnojili. Da slabiči, vzgojeni na revnem, puščobnem svetu, pri presajenju bolje uspevajo kakor pa močna čvrsta debelca iz dobre zemlje, to spada v kraljestvo babičnih pravljic. Iz „lačenbergerjev“ in zakrnelih pritlikovcev brez dote (rezervnih snovij) nikdar ne postanejo sivi drevesni orjaki, ampak le zgodni starci!

Pri naročevanju drevesc — ki se naj za jesensko, kakor tudi za pomladansko saditev zgodi dosti zgodaj od kimavca naprej — je treba na naročilni poli natanko zabeležiti imena zaželjenih vrst z izrecno pripombo: Nadomestne vrste se ne sprejmejo; ker sicer kupiš lahko mačka v žaklju.

Posestniki drevesnic bi radi seveda tudi mnogobrojne sadne vrste, ki jih pametnejši in previdnejši posestniki zametavajo, spravili v denar. Ako zaželjenih vrst ni v zalogi, lahko naročimo vrste, ki hitro in kot sveča ravno rastejo in narejajo gladkoskornata močna,

trpežna debela, kakoršne so: landsberška reneta, Fromova zlata reneta, zimski mošanekar, grafenštajnovc, nemški zlati pepinec, Pajerhuberjevo mošno jabelko. Potem, ko so stala drevesca dve leti na svojem novem stališču, jih lahko z uspehom precepimo v kroni, kar imenujemo vmesno požlahnitev.

Visokodebelnata drevesca naj bodo 4, največ 5 let stara in višina debela (do krone) naj bo 160 do 170 cm, in v višini enega metra nad zemljo naj znaša obseg debela* 6 do 8 cm; polvisokodebelno drevje (2 do 4 leta staro) naj ima 1 do 1¹/₂ m višine in 5 do 7 cm obsega.

Gladka debela morajo biti stožčasta (konična), t. j. spodaj debelejša nego zgoraj in ravna kot sveča, ne smejo se pa držati žalostno po strani, kakor znani poševni stolp v Pizi.

Drevesca naj imajo enoletno lepo krono, s 3 do 5 močnimi, pravilno, to se pravi špiralno ali vretenčasto stoječimi stranskimi mladikami poleg močne srednje veje, potem mnogoštevilne zdrave, na vse strani razdeljene glavne korenine z brezštevilnimi nitkastimi koreninicami. Neenakomerna koreninska krona ima za posledico nepravilno drevesno krono.

Le brezpogrešna, močna drevesca — in takih ne dobiš spod (50 do 70 kr.) 1 K do 1 K 40 h — so vredna, da se nasadijo.

Žal, da majhna cena zapelje tako rada kmetovalca, da kupi krajcarsko, ničvredno robo, ker dobi za 1 K do 1 K 40 h mesto enega drevca 3, da celo 4 od krošnjarja ali na trgu. A tu je stiskanje kaj malo na mestu in se pozneje kaj bridko maščuje. Kajti mnogo bolje se izplača za 1 K do 1 K 40 h kupiti eno drevce, pa to močno, zdravo in brez hibe, kakor pa tri mrtvorojence, ki ne morejo pozneje ne živeti ne umreti,

* Ako delimo obseg debela s 3 (pravilno je 3:14) dobimo premer ali njega debelost.

ki ne bodo rodili nikoli sadu, pač pa lastniku dovolj dela in jeze in slednjič mrličee. Cas, denar in veselje do sadjarstva — vse to je potem pri kraju. Zato: „Karkoli storiš, delaj previdno, pa pazi na konec!“ Nikari ne zabi, da se enkratni trošek 1 K do 1 K 40 h za eno drevo razdeli na 30 do 100 let; toliko časa namreč po navadi živi jablana.

Kupujmo kolikor moč vedno polvisokodebelno drevje v višini 100 do 140 cm. To ima v obče, posebno pri gromadnem nasajanju prednost pred visokodebelnim drevjem; raste namreč krepkeje, ostane bolj zdravo, ima menj prestatu od burje in vihre, se mu podpora lahko preje odstrani, prav bistveno olajšuje delo in rodi dosti hitreje in bogateje nego visokodebelno drevje, kakor uče naši stari preskušeni nasadi mošanekarjev z vso prepričevalnostjo.

Za visoke, vetrovne lege je edino primerno polvisokodebelno drevje, ravno tako naj bi se v prihodnje ob cestah, potih, travnikih, pašnikih itd. le tako drevje sadilo.

Še en važen opomin!

Naši ljudje sadijo najrazličnejše sorte brez konca in kraja tje v en dan. Na vrtu ima morebiti 30 jablan in mej temi 20 raznih vrst. To je sila nespametno in se ne more dovolj grajati. Največja napaka je strast za mnogo sort.

Sadovnjak z brezštevilnimi vrstami si pač lahko privoščiti bogati sadjarski amater (ljubitelj), a kar je za enega, ni za vse, zlasti pa ne za gospodarja, kateremu ima biti sadjarstvo hitro in dobro se obrestujoča hranilna vloga.

Sadimo torej le nekaj malega, 2 k večjemu 3 za dotični kraj po skušnji potrjene sadne vrste, zlasti kupčijske zimske namizne vrste, zato pa te v kolikor mogoče obilnem številu. S tem se oskrbovanje in trgatav bistveno ojednostavi in poceni oddaja na veletržce — ker je ponudba na

vagone in sadje strogo sortirana — je silno olajšana in tudi konkurenca z ameriškim sadjem bo v zvezi z znižanjem železniških vozniških tarifov uspešnejša.

Saditi le eno samo sadno vrsto, pa vendar-le odločno svarimo, ker bi v slučaju slabe letine te vrste sadjar ne imel prav nobenega sadja.

Seveda se je treba v prvi vrsti ozirati na bogatorudeče sadne vrste, katerih lepo, napak prosto sadje je vredno za na mizo, pomanjkljivo pa se lahko porabi v gospodarstvu in za mošt. In take vrste imamo pri nas, n. pr.: Ananas-, kanadoka-, velika kaselska in karmelitska reneta, zimsko zlata parmena, zimski mošanekar.

Novih, še ne v dolgih letih preskušanih sadnih vrst, ki nosijo navadno imena znamenitih mož in ki se z velikim bobnom priporočajo, naj bi kmetovalec nikoli ne uvajal. Napake pri izbiranju vrst prouzročajo posestnikom in njihovim dedičem velikanske zgube na času in denarju. „Greh očetov se maščuje do tretjega in četrtega kolena.“

Čebelarstvo.

Solnčni krog in čebela.

S u š e c.

(Dalje.)

Prva stvar, ki jo ima čebelar izvršiti, je združevanje slabih in kasiranje brezmatičnih in grobastih panjev. Pred vsem je treba te zadnje podreti in porabiti za ojačenje slabičev, na ta način pomagata obema, kajti združi mi en brezmatičen in en slab panj z dobro matico, pa imaš močan polk, ki ti bo delal še veselje!

Ce ti preostane še več slabičev, potem ti ne preostaja drugega, kakor združiti po dva, celo po tri skupaj, če tudi te srce boli zavoljo dobrih matic, ki jih je treba pri tem uničiti.

Najpreje poišči in umori pri panju, ki ga misliš kasirati (po-

dreti), matico, naslednji dan pa pretresi čebele v panj (omedišče, če je), ki ga misliš ojačiti. A čebele obeh združenih panjev ne smejo priti tako v neposredno dotiko, marveč moraš vstaviti med nje žičnato mrežo; čez 12 do 24 ur se ta odstrani in na mesto mreže postavi posodico z razgretim medom, panj pa zopet zapri. Čebele, ki so se skozi mrežo spoprijateljile in dobile enak duh, prihajajo od obeh polkov k medu in se združijo.

Vsa ta dela opravi zvečer, da ne pridejo po medenem duhu zvaljeni kaki sladkogobci (čebele roparice) blizu in ne nastane roparija.

Da se izogneš ropariji, izogibaj se skrbno vsega, kar bi moglo dati povod. Brezmatične in slabe polke, ki jih roparske medenke najpreje izvolhajo, kasiraj čim preje; izletnice vseh panjev imej le ozko odprte; če pitaš, naj se to zgodi samo zvečer, posodo za pitanje pa je treba vselej zjutraj, prědno čebele izlete, odstraniti iz panjev. Varuj se, da ne razliješ kaj medu, tudi panjev ne prijemaj z medenimi rokami; če je v ulnjaku kaka stvar oškropljena z medom, izbriši z mokro gobo slednjo sled. Ne puščaj, da bi prazno satje ležalo po ulnjaku razmetano; z eno besedo, ne vabi sam sovražnih roparic.

Kdor pa ima v čebelnjaku poleg večjega števila krepkih, čebelnatih panjev, le malo slabičev, ki jih pa ne mara združevati, ta jih lahko ojači na sledeči način:

Vzemi plošnate posodice, najboljše iz lesa ali iz neposteklenjene (neglazirane) ilovice, jih namaži z medom in potisni zvečer v močno čebelnate panje. V kratkem času je posoda vsa črna muh; zdaj vzemi posodico ven in jo postavi v slabiča; ker so čebele site medu in večinoma mladice, jih sprejmo domačinke brez pomisleka; če storiš to dva-, trikrat, se bo vže precej poznalo. Vendar pa ne smeš na ta način jemati močnim panjem

živali več, nego enkrat v osmih dneh.

Meseca sušca postavi zopet posodo z vodo k ulnjaku; na solnčnatem, pred vetrom zavarovanem kraju postavi bolj plošnato posodo (kako slabo skledo, latvico), notri pa deni mahu, ki ga napoji z vodo. Da privabiš čebele, namaži v začetku rob posode z medom.

(Dalje prih.)

Splošno.

Naprava vzglednih gnojišč.

Kmetijska zbornica za Pomeransko je izdala za napravo vzglednih gnojišč sledeče določbe:

1.) Lega gnojne jame naj bo kolikor moč na pripravnem prostoru, v neposrednji bližini hlevov, pa vendar od njih toliko oddaljena, da se da zlahka vmes peljati z vozom, če le mogoče naj bo gnojišče v senci, ali pa naj se z drevjem poskrbi za senco.

2.) Velikost gnojne jame naj znaša 3 — 4 m² za vsako glavo odraščene živine (pri 500 kg žive teže).

3.) Globočina jame naj znaša 1/2 do 3/4 m, gnojišče naj se krog in krog obda bodisi z zidom iz opeke ali pa s potlakanim (flajštranim) nasipom. Vendar pa naj vsa globočina ne presega 1.2 do 1.5 m.

4.) Stranske stene naj polahno vise in naj bodo kakor tla potlakane.

5.) Oblika gnojišča naj bode pravokot z zaokroženimi ogli.

6.) Tla morajo biti na vsak način nepremočna in naj obstoje iz 10 do 20 cm debele ilovnate plasti, katera se potem še potlaka z navadnim kamenjem ali z opeko. More se rabiti tudi beton. Ta (beton) obstoji iz zmesi razkosanega kamenja vseh vrst, prodnega in navadnega peska ter cementa. Ugodna zmes pri uporabi dobrega cementa je: jeden del cementa, dva dela ostrega peska in dva dela razkosanega kamenja, čegar naj-

večji kosi pa ne smejo biti debeleji nego prst. Enaka, a cenejša masa je t. zv. apneni beton, sestojč iz prodnega kamenja, peska, premo-govega pepela in male količine hidravličnega apna.

7.) Padec tal pri gnojišču proti jami za gnojnico naj bo kar moč majhen (največ $1\frac{1}{2}$ cm na meter).

8.) Za odvajanje dnevne vode naj bo okrog gnojne jame napravljen jarek.

9.) Hlevi naj imajo strešne žlebove, pa ti jarka okrog gnojne jame še nikakor ne nadomestijo.

10.) Vsako gnojišče naj ima na pripravnem kraju tudi jamo za gnojnico.

11.) Prostornina gnojišne jame naj znaša na vsaki rep (žival s 500 kg žive teže) kake $3 m^3$.

12.) Tla gnojnične jame naj ne ležijo nižje, nego kak $1\frac{1}{2} m$ pod tlakom gnojišča, stene in tla morajo biti nepremočljiva in zato dovolj debela.

13.) Stensko zidovje gnojnične jame naj bo tako visoko kakor rob gnojišča in naj ima, da se skozi gnojni kup kapljajoča gnojnica (ob dežju ali močnem škropljenju gnoja) ne more zaježiti, pri strani luknje pokrite z mrežo.

14.) Gnojnična jama naj ima pokrov iz debelih desak.

15.) V gnojnični jami je napraviti gnojnično sesalko, poljubne, pa dobro preskušane osnove (n. pr. Klingove.)

Pletarska vrba in njena vzgoja.

Lani in letos se je cena vrbovega protja visoko povzdignila (za 40%), in to vsled izvažanja sadja, ker so se vse zaloge sadnih košaric izpraznile. Ako bo letos zopet za sadje rodovitno leto, bo popraševanje po protji za koške še večje in zato naj se, kdor ima za protnik pripraven prostor, poprime protjarstva.

Za napravo protnika sposobna je kamenita, peščena zemlja, posebno močvirni bregovi ribnikov

in potokov, nerodovitne vodne struge, polje nesposobno za obdelovanje, katero večkrat voda zataplja i. t. d. Protje kljubuje vsem nezgodam vremenskim (tudi po toči se rane zacelijo), vzdrži dalje časa pod vodo, prenese mraz in sušo.

Protnik enkrat napravljen vzdrži mnogo let (10 do 15) in ne zahteva dosti stroškov in oskrbovanja. Skrbeti je le, da ga za časa rasti živina ne objeda, da ga plevel, zlasti slak ne zatara in da se vsaj enkrat na spomlad okoplje. Protje da že prvo leto majhen pridelek, a ne sme se preje rezati nego začetkom vinotoka in to blizo zemlje.

Protje se more saditi tudi na zimo in če ni zmrzjeno celo po zimi — da se prihrani spomladanski čas — glavni čas za to opravilo je pa vendar-le spomlad do polovice malega travna. Ako hranimo sadike na prostem, ne smejo biti na vetru in brez vlažnega peska, sicer hitro zasahnejo, če pa jih hranimo v kleti, le-ta ne sme biti pretopla.

Zato je najbolje, saditi protje od srede svečana do srede maltravna. Pravilo pri tem bodi: Ne sadi protja preveč na redko, sicer brzo vmes požene trava; če pa je protje gosto, zraste mnogo višje in naraste za toliko, kolikor ga le moreta zemlja in zrak prehraniti; plevel in drugi nebidigatreba se zamori in pogine. Najbolje je saditi sadike po 35 cm dolge, na debelosti ni nič ležeče; zakaj tu odločuje popkovje in ne les.

Ako je zemlja rahla — bodisi razorana ali razkopana in uravnana — se zamorejo sadike v zemljo kar vtikati, najbolje v vrste, 40 cm oddaljene druga od druge, posamezne sadike pa naj bodo oddaljene mej seboj 10 do 15 cm; vtikajo se pa šibnice tako, da leže po strani v smeri vodnega toka, da se ne more v slučaju preplavljenja trava in slama nabirati na njih, puste se jim 2 do 3 očesca

dna zemljo. Ako se zemlja ne more zorati ali prekopati, naj se izkopljejo mali jarčki, v katere se polagajo mladike, zaspo se v zemljo in dobro poteptajo. Paziti pa je pri sajenji, da ne obrnemo sadik s popki navzdol.

V poslednjem času se je gojitev pletarske vrbe v Ogrih silno povzdignila, da, tamošnja vlada celo podpira in nagraja vzgledne oskrbovalce protnikov.

Protja za košarice je več vrst; za nasajo se priporočajo posebno sledeče preskušene in rodovitne vrste:

1.) Vrba uralska, z belim lesom, kadar usahne je skorja zeleno-oljčne barve.

2.) Vrba mandljevka z rumenim ličjem in lesom, žemljeve barve.

3.) Vrba zelenka, z zelenkansto skorjo, bolj ali manj na sivo cikajočo; les je lepo rožnato nadahnjen.

4.) Konopljenka z rumeno skorjo in mehkim, blede rožnatim lesom. Ta vrsta je zavoljo mehke skorje in lesa najbolj izpostavljena raznemu mrčesju.

5.) Vrba kaspiska ima skorjo temno-rudečo do češpljevo modro; ako se pusti stati drugo leto, pokrije se skorja z belo slano, in protje se zdi, kakor bi bilo z apnom pobeljeno. Ta vrsta da, kar se tiče množine sicer najmanjši pridelek, a protje zraste silno krepko in visoko, ter se rabi za razne potrebe. V pesku raste močnejše, pa biti mora gosto sajena. Sadi se zlasti zavoljo protja, s katerim se zaljšajo razni pletarski izdelki.

Gotov vir večjih dohodkov v kmetijstvu.

Kolikor moč velik dobiček je glavni namen kmečkoga gospodarstva. Čisti dobiček je pa tem večji, čim obilnejša je žetev. Gospodar mora na obilnost žetve znatno uplivati. Poleg primerne obdelovanja zemlje, poleg skrb-

nega izbora in pripravljanja semen-skega žita je zlasti pravilno in krepko gnojenje, ki dohodke zemlje znatno zvikša. To je naravno, kajti čim več redilnih snovij zemlja ponuja rastlinju, toliko obilnejši bo pri sicer enakih razmerah donesek. — Kako silno gnojenje vpliva na žetev, evo vam resničen slučaj! —

Nek priden, podvzeten gospodar je vzel dve enako veliki njivski parceli popolnoma enake kakovosti, ki sta bili enako obdelani in doslej enako gnojene. Parcelo I. ni v letu poskusa nič pognojil, parcela II. pa je dobila 6 centov čilskega solitra, 6 q Tomaževe žindre in 10 q kajnita. Obe parceli je posejal nato z ječmenom, Pognojena ploskev je dala 37.4 q zrnja in 28.7 q slame več od nepognojene ploščine. Po sedanjih cenah gnojil bi stala omenjena gnojila kakih 100 kron. Dobiček od obilnejše žetve pa bi vrgel po današnjih tržnih cenah:

37.4 q zrnja à 9	K. 336.6	K
28.8 „ slame „ 1.20 „	34.56	„
	Skupaj 371.16	K

To je vendar uspeh, da je veselje! In uspeh bi bil lahko še boljši, ako bi bila sestava umetnih gnojil nekoliko drugačna. Pa ne samo pri ječmenu, tudi pri vseh drugih sadežih se kaže dobri učinek pravilne gnojitve. To kaže mej drugim še nek poskus s krompirjem. Po zagnovitvi s 4 q čilskega solitra, 5 q Tomažere žindre in 16 q kajnita se je nakopalo na ha (10 mernikov posetve) 242 q več krompirja nego na enako velikem negnojenem prostoru. Po sedanjih tržnih cenah za krompir in gnojila bi znašalo to v denarji dobiček 494.40 K. Razložki so torej velikanski. Da se dajo tako veliki pridelki doseči, kažeta navedena vzgleda.

Brezpogojno sicer pripoznamo, da se povsodi ne dado doseči z močnejšim gnojenjem tako veliki dobički. Gotovo pa je, da se da pri nas še marsikaj zboljšati.

Ako pomislimo, da dobro rejene rastline vremenskim neugodam mnogo bolje kljubujejo in se uspešneje ustavljajo raznim rastlinskim boleznim, da so vsa dela in stroški, izvzemši one za gnojila, ravno tisti, naj bo žetev dobra ali slaba, potem je pač jasno dovolj, da so ravno stroški za gnojila oni, ki se še najbolj izplačajo.

Velika nevolja radi preiskave mleka.

V Gradcu so se preteklo leto trgovci z mlekom zelo jezili, ko je priobčil mag. pharm. Heller v „naznanilih društva zdravnikov za Štajersko“ poročila o kakovosti mleka v glavnem mestu in po nekaterih drugih krajih. Mleko s 3.5% tolšče se ima navadno dobrim. Našel je v 99 preiskavah, da je imelo 14 poskušanj tolščo pod 2.7%, 30 pod 3%, 63 pod 3.5% in le 36 nad 3.5%, torej le v 36 slučajih je našel dobro mleko.

V malih mlečnih trgovinah so poskušnje pokazale sledeče uspehe: polovico preiskav od 26 je imelo tolščo pod 2.7% in nekatere še posebno nizke odstotke 0.95%, 1.3%, 1.4%; čez 3.5% tolšče ni imela ne ena poskušnja.

Podučni kurz za praktične poljedelce na c. kr. zemljedelski šoli na Dunaji.

Obisk tega kurza, ki se je vršil od 19. do 24. svečana t. l., je bil jako mnogobrojen, oglasil se je h kurzu 101 obiskovalec, katero število izdatno presega ono v drugih letih. Udeležili so se kurza med drugimi grof Seiler, grof Wimpffen, grajščak pl. Eibsfeld, med Slovenci tudi dr. Ivan Šusteršič, dva ravnatelja kmetijskih šol, oskrbniki najimnitnejših grajščin, kakor od Njega veličanstva našega cesarja, od nadškofa olomuškega, od nadvojvode Fridrika, kneza Schwarzenberga in kneza Lobkovic in drugih. Predavalo se je o važnejših vpraša-

njih za sedanje kmetijstvo, kakor o vplivu glivic na mleko, o vplivu vapna na redilnost in obdelovanje zemlje, o novem izvršilnem redu, o pridelovanju novih semenjskih vrst, o živinoreji, o amortizaciji, o pridelovanju pese, o umetnih gnojilih, o glivicah pri kipehji vina, pive in špirta. Udeleženci so bili povabljeni v kemično poskušališče, kjer se je razmotrivalo vprašanje glede poskusov z umetnimi gnojili.

Vprašanja in odgovori.

(Vse one gospode, kojih vprašanja še niso prišla na vrsto, prosimo, da potrpe, ker rešujemo vprašanja po vrsti, kakor so nam došla, in po razmerji prostora v listu priobčujemo odgovore. Uredn.)

Vprašanje 11.: Fr. B. v Dob. Imam štiri sode lanskega vina. V treh sodih je vino čisto, v enem sodu pa je kalno. Čisto vino sem prodal po 18 kr. liter. Vina nisem še pretočil. Vino je bilo v vseh sodih iz enega vinograda, a sod je bil pred trgatvijo ovinjen. V tem sodu se ni očistilo vino iz leta 1898. in do sedaj tudi 1899 ne. Kako naj popravim vino, ki se ni do sedaj včistilo in s čim naj sodu pomagam?

Odgovor 11.: Ako je vino zdravo in okusno, tedaj ni sod najbrže prav nič kriv, da se Vam neče vino včistiti. Da je vino motno je lahko več uzrokov:

1. Če ni vino še popolnoma povrelo in se nahaja v njem še sladkor, ki se počasi kroji.

2. Če niste vina o pravem času pretočili z drozja, katero se rado vzdiguje in vino kali.

3. Če ima vino preveč beljakovine in premalo čreslovine.

4. Če je bilo grozdje gnilo.

5. Če je vino bolno.

Ako vino še vre, popravite ga lahko, ako ga postavite v bolj gorek kraj, kjer bolj hitro povre. Za nekaj časa ga morate pa pretočiti. Vaše vino pa je najbrže kalno, ker ga niste pretočili. Kadar vino pretakamo, pride z zrakom v dotiko, zračni kislec se spoji z vinsko beljakovino, katera vino moti, a ta spojina se polagoma poleže na dno sodu. Hitro po pretakanju postane vino sicer nekoliko bolj motno, toda včisti se v kratkem času. Če ne zadostuje pretakanje, ali če hočete imeti vino prej čisto, morate ga čistiti s filtrom, a če tega nimate, s čistili.

Najboljša čistila so vizji klej (Hausenblase), očiščeni kosteni klej (lim), jajčja beljakovina, kri, španska glina itd. Za Vas je najbolj pripravno čiščenje z jajčjo beljakovino, katero imate lahko vedno pri rokah. Za hl vina je treba beljaka dveh do štirih jajec, ki se najprej dobro pretolče a potem primeša vinu. Kakih 14 dni potem naj se vino pretoči v drugo posodo.

Vprašanje 12.: J. Z. B. K. Kako je najbolje rabiti hruške in jabolka? Ali je svetovati, da bi pognojil z drevesnim drogom (knalovno) in ali se da še kako drugo gnojilo rabiti. Svet je ilovnat.

Odgovor 12.: Drevesca vspevajo tem boljše, čim več imajo prostora za svoj popolni razvoj. Visokodebelna drevesca, kakor jabolka, hruške in sladke črešnje, naj se sade v daljavi 8—9 m. Ako je bolj rodovitna in rahla zemlja, naj bo večja daljava, ker se korenine ložje po zemlji razširjajo. Jame naj se izkopljejo 1—1½ m široke in ½—¾ m globoke. Pri kopanju jame naj se višja plast prsti dene na en kup, spodnja mrtva pa zopet na drugo, pri saditvi naj pride prst ravno obratno. Dobro je že po zimi ali zgodaj spomladi jame izkopati, da premre težka zemlja na mrazu in postane rahla. Po raznih preiskavah se je pokazalo, da potrebuje sadno drevje na 1 m² 17 gramov dušika, 5 g fosforne kisline, 22 g kalija in 40 g vapna. Dušik pospeši rast lesa in perja, katero kaže temno-zeleno barvo, in je tudi potreben pri razvoju sadeža. Fosforna kislina jako ugodno vpliva na sadje. Kalij tvori glavno gnojilo in deluje na razvoj močnega lea kakor tudi na obilo rodovitnost. Vapno pride v poštev kot neobhodno gnojilo in ima poleg tega še lastnost, da da sadju mil sladak okus, koristi pa tudi posredno, da zemljo rahlja in druge redilne moči razkrajaja. — Prav storite, če denete pri saditvi okoli korenin knalovno, katero še pomešajte z lesnim pepelom, kajti s tem daste sadju kalij in še rahlo prst okoli korenin. Knalovna kakor pepel izvirata ravno od lesa in imata tu zopet namen radi obilo kalija les tvoriti. Nekaj tednov pred saditvijo primešajte izkopane prsti 6—8 kg živega vapna na eno jamo, kar bode jako dobro vplivalo na razvoj sadja v Vaši ilovnati zemlji, ki ji manjka vapnenca. Pri saditvi potrosite še poleg pepela in knalovne ¼—½ kg žlindre. Potrebni dušik kakor še večjo množino kalija preskrbite drevescu, če mu pozneje, ko se je že prijelo, 5—8 litrov

razredčene gnojnice prilijete. S tem ravnanjem ste dovedli drevescu vse 4 potrebne redilne snovi. Tudi je velike koristi za rast drevja posebno glede vlažnosti, če pustite domač gnoj okoli novo vsajenega drevesca nekaj centimetrov visoko natrositi.

Vprašanje 13.: Fr. B. v Dob. Vino je bilo pred pretakanjem čisto in belo kakor srebro. Po pretakanju pa je dobilo rumeno barvo. S čim naj vinu pomagam, da dobi zopet belo barvo?

Odgovor 13.: Vsako mlado belo vino, ki ga pretočimo, porumeni nekoliko. Včasih pa nastopi ta barva tako močno v vinu, da postane to skoraj rujavkasto in pivec se ga skoro vstraši. V odprti steklenici lahko opazujemo, kako se vino od zgoraj proti dnu temni in marsikdo ne vé, od kod ta sprememba. Ta prikazen prihaja le večinoma na mlada vina, ki so se napravljala v mokrotnih jesenih, ko je grozdje deloma gnilo. Tudi pri nekaterih vinskih vrstah je bolj navadna nego pri drugih; rizling, burgundec, traminec in druge ednake plemenite vrste bolj pogosto porumene, nego kislina in vodena vina. Porujavanje prouzučuje zračni kislec, ki se spoji z vsakovrstnimi izlečki, posebno s klorofilom, ki se nahajajo v vinu. Enako porujave bele tropine, ko pridejo iz vrelne kadi na zrak.

Pogrešek ni vinu jako nevaren, kajti sčasoma se vino tudi samo, vsaj deloma večisti. Bolj hitro pa popravite vino, če ga pretočite v sod, katerega ste prej dobro zapuhali z žveplom. Tudi, če čistite vino z beljakovino, ali pa še bolj uspešno s svežo krvjo, izgubi vino kmalo barvo. V ta namen naj se stolče za vsaki hl vina beljak treh jajec, ali nekaj več nego ena osminka litra krvi, ter se primešata v vedru ali drugi posodi vinu, kjer se oboje dobro zmeša. To vino naj se potem zmeša z ostalim v sodu. Beljakovina, oziroma kri, se počasi vleže na dno sode in povleče s seboj vse tvarine, ki vino motijo. Kri mora biti od zdrave živali.

Vprašanje 14.: Al. Fr. v Luk. — Ali je ameriška trta riparija sauvage obstoječa proti trtni uši in v kateri zemlji najboljše uspeva?

Odgovor 14.: Riparija sauvage bila je pred leti priljubljena ameriška podlaga. Sedaj se pa opušča vedno bolj in bolj. Njo nadomešča riparija portalis. Riparija sauvage se ne sadi več, ker ima v primeri z ostalimi vrstami riparij, prešibko raščo. Tudi

se težavno spoji s plemenito trto. Na njo cepljena vinska trta se jako debeli a podlaga ostaja drobna, kar je mnogokrat uzrok, da trs pomrje.

Najboljše uspeva v ilovnati, ne pretežki zemlji. Trtno uš prenaša sicer dovolj dobro, vendar se z ozirom na omenjene slabosti, ne priporoča več za sajenje.

Vprašanje 15.: A. K. v Petr. pri Celji. Kako nadomestim v vinogradu hlevski gnoj?

Odgovor 15.: Berite v današnji številki „Narodnega gospodarja“ priobčeni članek: Kako nadomestimo v vinogradu hlevski gnoj.

Književnost.

Poročilo o delovanju kmetijsko-kemičnega preskušališča za Kranjsko v Ljubljani leta 1899. Sestavil ravnatelj dr. E. Kramer.

Ravnokar došlo nam je ob sklepu redakcije to velezanimivo poročilo, ki je najboljši dokaz za uspešno delovanje tega za kmetijstvo tako važnega zavoda. V letu 1899 doposlanih je bilo preskušališču v znanstveno, bodisi kemično, mikroskopsko ali bakterijološko preiskavo 400 predmetov, za kojih preskušnje je bilo treba nad 2000 posameznih določil. Od teh 400 predmetov doposlala so oblastva 83, družstva 124 in zasebniki 194 predmetov, dokaz, da prodira med ljudstvo čedalje bolj prepričanje o koristnosti tega zavoda. Samo semen bilo je poslanih 125 poskusov, vina 103 poskusov. Mleka so bili poslani samo 4 poskusi in bi bilo v tem pogledu želeti več zanimanja od strani občinstva. Razun navedenih stvari došle so v preiskavo: rudnine, prst, usnje, opeka, tapete, žganje, pivo, voda, krompir, vosek i. t. d. i. t. d., iz česar se razvidi mnogostranska delavnost in korist tega zavoda. Glede vin je prevzelo preskušališče nalogo, da preskuša od leta do leta večje število naravnočistih vin v dosegu takozvane „mejne vrednosti“, in da pridobi podlago za presojanje taistih. Preskušnja poljske prsti se je pečala z zemljo na gorenjski ravni, da se izve, koliko apnenca je v nji. Pokazalo se je namreč, da so na Gorenjskem po cele skupine zemlje, ki je tako uboga glede apnenca, da je nujno potrebno apnenčnih gnojil. Sploh so preskušnje poljske prsti pri uporabi umetnih gnojil neprecenljive vrednosti, na kar posebno opozarjamo bralce. Ocene ne moremo skleniti primernejše kot z besedami, ki stoje koncem „Poročila“: „Želeti bi pač bilo, da bi bilo preskušališče čim preje preskrbljeno tako, da bi se moglo prosto razvijati in v vsakem oziru vstrezati zahtevam, ki se stavijo do njega“. Za to pa naj bi skrbeli poklicani faktorji!

Dva brama c. kr. žrebcev, eden pet let star, 15 pesti visok, drugi dve leti star, 15½ pesti visok, ima na prodaj **Martin Pirc**, Matena št. 28 pri Tomišlju.

100 lepih mladih orehov po dva metra in čez dolgih ima na prodaj **Nace Bub**, posestnik v Zadobji št. 2, fara Lučine, pošta Gorenjavas. Cena po dogovoru.

Največje zajce, čiste pasme, angleške domačih kuncev, in sicer štirimesečne samce, kakor tudi mladiče ima na prodaj **Luka Habat** v Zagorju ob Savi.

Štacuno, edino v fari, v najem, krčmo in trafiko pa poleg na račun, se odda na deželi poleg farne cerkve pod jako ugodnimi pogoji. Stanovanje prosto. **V. Jezovnik**, župan v Velenju (Štajersko).

Zanesljiva valilna jajca od velikih italijanskih gosi ima na prodaj po 40 kr. komad **Fran Ksaver Mrkun**, posestnik na Studencu št. 77 — 185 p. Studenec, bodisi s predplačilom ali po poštnem povzetju. Za varnost jamči; manj ko pet jih ne odpošlje. Odpošlje vsa naročila z obratno pošto in na vprašanja takoj odgovori.

Mehove za žveplanje grozdja proti plesnobi, kateri so od deželne sole na Grmu preskušeni in priporočeni, izdelujeta in imata na prodaj **Jos. Hudaklin** v sv. Jerneju in **Fr. Ruech** v Kostanjevici, Dolenjsko. Cena za kos je šest kron, pri večjem številu 10%—15% popusta.

Kmetijsko društvo v Laškem ima na prodaj 800 kg deteljnega semena, bukovo olje 100 kg 1 gld. 70 kr. franko, tamošnji kolodvor.

Železne izdelke, kakor sekire, krampe, cepine, lopate i. t. d. ima na prodaj „**Kmetijsko društvo v Gorjah**“ pri Bledu.

Kravje zvonce izdelujejo na Kranjskem edino le pri nas, ter jih prodaja „**Kmetijsko društvo v Gorjah**“ pri Bledu.

Kmetijsko društvo v Vipavi oskrbuje svojim članom:
1.) Vrtna in poljska semena vsake vrste.
2.) Za vinarstvo: Zajamčeno žveplo in modro galico, škropilnice, mehove, gumice.
3.) Cepilno, vrtno in drugo orodje.
4.) Po članih društvenih trgovcih vse gospodarske in gospodinjske potrebščine.

Vabilo

na

V. redni občni zbor

hranilnice in posojilnice v Horjulu registrirane zadruga z neomejeno zavezo kateri se vrši
v nedeljo dne 25. marca 1900
ob 4. uri popoldne v društveni pisarni v Horjulu h. št. 94.

Dnevni red:

- 1.) Poročilo načelstva in računskega preglednika.
- 2.) Potrjenje letnega računa za l. 1899.
- 3.) Prememba pravil.
- 4.) Volitev načelstva in računskih preglednikov.
- 5.) Slučajnosti.

K obilni vdeležbi vabi

odbor.

Listek.

Nekaj potnih vtisov iz Zjedinjenih držav.

(Dalje)

Enakomerna, dolgočasna podoba na tej dolgi progi se konča, kakor bi mignil, ko se prepelje človek čez Niagaro in stopi na ozemlje velikih jezer, ki se pričenjajo na vshodu z ontarijskim jezerom, kateremu se na zahodu priklapi erijsko jezero. Vežejo ju pa svetovnoznanani niagarski slapovi. Tu stopimo na angleško zemljo in železni konj predirja na čisto ravnem ozemlju v dolžini 250 angleških milj kanadsko provincijo Ontario. Tu ne vidi popotnik, kakor daleč sega oko, nič družega, nego koruzno polje, vmes posamezne, raztresene farmovske dvore. Ti obstoje iz precej velikega čednega poslopja za družino, iz manjše stavbe za potrebno žival in iz šupe, ki daje ob enem varstvo pasoci se mladi živini ob neugodnem vremenu, zraven pa je tudi shramba za razne stroje, ki so takorekoč duša ameriškemu kmetijstvu.

Silno redko pa ugledaš pri pohištvi domači vrt z malo drevjem, dočim si slovenske hiše brez sadnega vrta skoraj misliti ne moremo. Ameriški farmovec je kakor ves angleški rod realistične narave, gonja po dolarju je razširjena po vseh krogih in ne izvrši se nobeno delo, ki ne kaže cvenka.

Pod tem vtisom dospemo do jezera Kler, ki veže erijsko z huronskim jezerom, ki zastavi pot angleškemu levu. Ves vlak spravijo v dveh polovicah na dvotirni parni trajekt (ladijo) in ta prepelje vlak s popotniki vred na drugo stran, ki je zopet pod severo-amer. zvezdnato zastavo; dospeli smo v mesto Detroit v državi Michigan.

Po kratkem obstanku imamo, pustivši mesto za hrbtom, zopet staro sliko pred seboj, turšične nasade, kakor daleč ti seže oko. Pokrajina brez vsakega drevja, razdeljena v ravnočrtna polja, vsaka posest ločena od sosedove po leseni pregraji, ali kjer je zob časa vže prehudo gospodaril, z novo pregrajo od žice.

Lesu je moralo biti prejšnje čase tudi v teh krajih na izbiro, to kažejo ravno te stare ograje, sestavljene iz debel po 3—4 m dolgih, ca. 8 cm močnih.

Pokrajinska podoba je v vseh srednje-amer. državah močno enaka. iz najbolj južnega dela Mitigena pridemo v severne kraje države Indiana.

Tudi tu prevladuje še koruza, ker se ravno še ni pokazala potreba rednega kolobarjenja, in zato je slika te pokrajine kaj enolična, kakor ravno nanesse letni čas: zelena, rumenobela ali prstenorjava. Ozir živinoreje pa opazamo, čim bolj se bližamo mestu Čikago, znatno spremembo, vedno bolj stopajo na dan značilna znamenja tega mesta, ki ima največje klavnice na svetu. Dočim smo opazali v državi Novi Jork izključno le molzno živino, imajo tu poleg manjših krasnih govejih čred, silno razširjeno svinjerejo.

Četudi zavzema mlekarstvo v primeri z opitavanjem prascev le skromno mesto, vendar preskrbljujejo ondotni kravarji ne samo mesto Čikago s svežim mlekom, ampak so vrhu tega razvili so še tudi z drugimi mlekarskimi izdelki živahno obrt. Mlekarne zavzemajo tudi tukaj mesto, ki je za poljedelca velike važnosti. Torej vže prikazen velikanskih čred ščetinarjev nas opominja, da se bližamo onemu za kmetovalca po svojih orjaških klavnica najbolj zanimivemu ameriškemu mestu. Tu je sedež tvrdk Armour & tov., American Packing Comp. in kakor se še vse imenujejo, katerih vsaka pobije sleherni dan na tisoče živine. Meso je deloma za dom, deloma gre v posebnih vagonih z ledenicami v večja vshodna mesta, deloma se pa kot trpežno blago izvažajo. Kakor vže omenjeno, je glavna stvar tukaj klanje prašičev, toda tudi goveje živine se veliko pobije, katere pride največ od zahoda, iz tolstih pašnikov prerije.

Pa tudi v žitni trgovini zavzema Čikago, ki je Američan rad imenuje „mesto vetrov“ prvo mesto. Tu je namreč stečiče vseh železniških prog iz žitorodnega zahoda; na teh drdrajo celi vlaki z žitom v mesto, da zamenjajo drago železniško vožnjo s cenejšo na vodni poti. Ta je najpreje naravna, namreč mičigensko, huronsko, erijsko in ontarijsko jezero in potem umeten kanal izpeljan do plovne reke Hudson, ki se pri Novem Jorku izliva v atlantski ocean. To ceno prevažanje od Čikega pa do svetovnega pristana novojorskega, kjer se žito ali takoj preloži na morske parnike, ali pa se steka za kratko dobo v ogromna žitna skladišča (silos), to ceno prevažanje je velik vzrok, da morejo Zvezne države tako močno tekrovati na evropskem trgu.

Toda naprej skozi nepregledne ameriške žitne planjave! Pustivši Čikego z 1½ milijonom prebivalci za seboj, tudi v državi Illinois ne vidimo

druzega nego koruzno polje. Toda polagoma se spremeni krajinsko obličje, prišli smo na mesto, kjer se bojuje pšenica in kuzuza za prvaštvo. Sosednja država J o v a kaže še ravno to zmešano stanje, ko pa prestopimo meje M i n e s o t e smo naenkrat v kraljestvu pšenice. Minnesota je ena najboljših pšeničnic Zveznih držav, zemlja silno plodna, toda vse, kar uzre oko, zopet ni družega, nego skromne farmovske domačije s svojimi orjaškimi pšeničnimi nasadi. Država Minnesota leži prav na meji zahodne kulture, tu smo na koncu okrog 1600 angl. milj dolge proge, od Novoga Jorka do Mineapolis, ki je glavno mesto Minnesote, znano po svojih orjaških mlinih, ki nimajo razven v Budapešti para na svetu in kakoršne ima farma za farmo. A to hitro zgine proti zahodu, kjer se pričinja prerija s svojimi stotisočnimi čredami. (Konec pride).

Trgovina in obrt.

Trgovina.

Krošnjarstvo.*)

I.

Že leta in leta zahtevajo mali in srednji trgovci, naj se prepove ali vsaj omeji krošnjarstvo. V državnem zboru je v tem oziru že mnogo poslancev vložilo razne predloge; tudi vlada je že leta 1897 predložila načrt zakona, po katerem naj bi se krošnjarska pravica omejila. Ta načrt se pa ni obravnaval, ker je tedaj vršala nemška obstrukcija. Tak načrt je iznova izročil zbornici v pretres sedanji trgovinski minister Call v petek dne 16. t. m.

To vprašanje je torej na dnevnem redu. Da bomo mogli soditi o njem, hočemo najprej pojasniti zgodovinski razvoj raznih določil glede na krošnjarstvo.

Prva splošna določba je v tem oziru cesarski patent dne 4. rožnika 1787. Cesar Jožef II. je s tem patentom ukazal, da mora imeti vsak krošnjar potni list (pós), ki mu ga napravi gospoda. Izkazati se mora pri nji, da je domačin in lepega nramnega vedenja. Krošnjariti sme samo s pridelki in izdelki domače države; v ta namen mora imeti na blagu zaznamek, da je domače.

Malim in srednjim trgovcem in obrtnikom se je zdela ta določba škod-

ljiva. Zahtevali so, naj se krošnjarstvo bolj omeji. L. 1791. je vsled tega dunajska vlada izpraševala vlade posameznih dežel za njihovo mnenje. Večina se je izrekla za to, naj se določbe proti krošnjarjem ne poojstre. Dne 12. sušca 1792 se je vsled tega izdal odlok, da ostane pri patentu cesarja Jožefa II.

Franc I. je bil prijaznejši obrtnim željam. Dne 5. vel. travna 1811 je ukazal, da moški ne smejo pred 30. in ženske ne pred 20. letom krošnjariti, da krošnjarji ne smejo rabiti vpreženih voz, da morajo praznovati nedelje in praznike. Prepovedal je krošnjarijo s špecerijskim blagom, sladkorjem in čokolado.

Ta omejitev se je zvečala dne 25. vel. travna 1820, ko je prepovedal, da ne smejo krošnjarji imeti pomočnikov. Hotel je celo popolnoma odpraviti krošnjarstvo, toda ovire so bile tolike, da tega ni mogel izvršiti. Mimogrede naj rečemo, da je nameraval Franc I. vrniti rokodelskim cehom in trgovskim gremijem njihovo nekdanjo samostalnost. Bil je načelen nasprotnik obrtne svobode. Toda njegove namere so prekrizali liberalnega duha polni uradniki.

Dne 4. kimavca l. 1852 se je izdal novi krošnjarski patent, ki je do danes v veljavi. Po tem patentu so se kazni za krošnjarske prestopke znatno znižale. Dovolili so se krošnjarski pomočniki. Potni listi so se izdajali, oziroma potrjevali vsako leto za posamne dežele. Krošnjarstvo v zvezi s prodajanjem po sejnih se je prepovedalo.

Ta patent se pa ni strogo izvrševal, vzlasti zato ne, ker je prestopke proti njemu kaznovala finančna gospodarka, ki je o njih le po redkoma izvedela. Krošnjarji so hodili iz dežele v deželo, često brez pravilno potrjenih potnih listov in nobeden jih ni nadlegoval. Dne 21. sušca 1883 se je pa izročila sodnost v krošnjarskih zadevah političkim gospodkam in od tedaj se je jel imenovani patent mnogo strožje izvajati.

Pristaviti moramo, da je izvrševalni pripis k patentu l. 1852 dovolil, da smejo občinski sveti kopalščnih krajev, mest z lastnim štatutom in krajev s prebivalci nad 10.000, če imajo zato „prav posebne vzroke“ skleniti, da se v okrožju njihovih občin ne pripuščajo krošnjarji, če nimajo izjemnega dovoljenja. Taki sklepi so veljavni, če jih potrdi trgovski minister. Dozdaj imamo prepovedi po kopalščih

za časa sezone in v teh-le mestih: Linc (1893), Gradec (1893), Praga (1896), Celovec in Solnograd (1897), Ljubljana (1898).

Po trgovski in carinski pogodbi z ogersko državno polovico moramo pripuščati tudi pri nas ogerske krošnjarje, ki imajo za to vidirane krošnjarske potne liste. Na Ogerskem se splošno mnogo rajše potrjajo občinske prepovedi glede na krošnjarstvo. Nad 80 mest ima že tam take potrjene prepovedi. Zato dohajajo sedaj trumoma ogerski krošnjarji k nam. Stalni trgovci tožijo zato tembolj in zahtevajo zato zakonite pomoči. Splošno zahtevajo, naj se krošnjarstvo popolnoma odpravi.

Za nas ima ta zahteva še posebno važnost. Kranjska dežela daje namreč razmerno največ krošnjarjev. Kočevarji in Ribničani se živé v mnogem številu s krošnjarijo. 7.24% vseh avstrijskih krošnjarjev je Kranjcev. Samo po sebi je umevno, da se ne sme kar na vrat na nos vsem tem ljudem vzeti borni zaslužek. Tem manj, ker so njihove krošnjarske pravice tolikrat potrjene. Pred patentom cesarja Jožefa II. so imeli le izjemno nekateri kraji pravico do krošnjarije. Kočevarji in Ribničanje so jo imeli že od l. 1492. Dne 23. vinotoka tistega leta jim jo je podelil cesar Friderik IV. z ozirom na to, ker so ti kraji od turških vojsk veliko trpeli in ker ni bilo mogoče tamošnjim ljudem živeti se v domačem kraju. Dovolil je prebivalcem „Kočevja, Ribnice in Poljanice“ krošnjarjenje z leseno robo, z živino in platnom po Hrvaškem in drugod. Ta pravica se jim je potrdila l. 1571, 1596, 1747 dne 3. grudna, ko se jim je dovolilo krošnjariti tudi z južnimi sadeži, 1774, 1780, dne 1. kimavca 1785, (tudi z lonci, sploh z lastnimi izdelki in kožuhovino). V imenovanem cesarskem patentu l. 1787 pravi o njih § 4: „Podložnikom kočevske in ribniške gosposke se tudi še dalje dovoljuje trgovina z nekaterimi južnimi sadeži in ribami“.

Tudi v sedaj veljavnem krošnjarskem patentu se v § 17. f) potrjajo kočevskim, poljaniškim in ribniškim krošnjarjem preje podeljene pravice.

(Nadaljevalo se bode.)

O b r t.

Obrtni pravnik.

1. Mojster in učenc.

(Dalje.)

Kake dolžnosti pa ima učenc napram mojstru? Učenc mora

*) Ker je to vprašanje (osobito za Kranjsko) velikega pomena, in je vlada ravnokar resno poprijela se njega rešitve, posvetiti mu hočemo vrsto člankov. Uredn.

biti zvest, ubogljiv, molčeč, priden in spodobnega obnašanja ter mora delati v obrtu po ukazih mojstra. Dokler je mladoleten, podvržen je očetovski vzgoji mojstra, kateri ga mora varovati. Učenec je dolžan obiskavati obstoječe strokovne šole in dolžan podvreči se dotični preskušnji.

Toda tudi mojster ima dolžnosti proti učencu, katere dolžnosti obrtni zakon natanko določa. Mojster ima skrbeti za dobro strokovno izobrazbo učenecovo, v to svrhu ne sme mojster kratiti z drugostranskimi nestrokovnimi posli časa in prilike k zadostni strokovni naobrazbi. Mojster ima nadzirati vedenje in nravstvo mladoletnega učenca v delavnici in izven nje. Navajati ima učenca k delavnosti, nravnosti in k izpolnivanju verskih dolžnosti. Skrbeti mora mojster, da obiskuje učenec redno strokovne šole. Mojster ne sme z učencem ravnati grdo in paziti mora, da tudi drugi ne ravnajo grdo z učencem. Tudi ne sme mojster nalagati učencu del, za katera ne zadostujejo telesne moči učenca. Ako učenec zboli ali mojstru uide, ima ta obvestiti o dogodku stariše, varuhe ali druge svojce učenca, ter v slučaju boleznih za učenca, ki živi z mojstrom v hišnej skupnosti, tako skrbeti, kot mora za posla. Po končani učni dobi pa ima mojster učenca pustiti iz učenja.

Kedaj in kako se konča učno razmerje med mojstrom in učencem?

Redno se konča to razmerje takrat, ko poteče določena učna doba in se je učenec izučil obrta. Tedaj napravi mojster učencu spričevalo, zadruga mu napiše izučno pismo, katero potrdi pri rokodelskih obrtih predstojništvo občine. Ako pa mojster ni v zadrugi, da potrditi svoje spričevalo od občinskega urada. V delavsko knjigo zapisati je vsebina spričevala.

Samo po sebi konča se učno razmerje med mojstrom in učencem,

ako preneha obrt mojstra, ako mojster ali učenec umre, ako mojster ali učenec ni sposoben izpolniti učne pogodbe, o kateri smo govorili v zadnji številki in slednjič, ako mojster izgubi pravico imeti učence, kedaj pa se zgodi to, razložili smo tudi že v zadnji številki.

Mojster sme odpustiti učenca:

1.) Ako se pokaže brezdvomno, da učenec ni sposoben, priučiti se dotičnega obrta.

2.) Ako je učenec: a) kradel, poneveril, ali sicer zakrivil kaznjivo dejanje, ki ga naredi nevednega mojstrovega zaupanja, b) izdal obrtno skrivnost mojstra, ali se pečal s takim drugim postranskim poslom, ki je v nasprotju z dotičnim obrtom in njegovim rednim delom, c) neopravičeno zapustil delo, zanemarjal vztrajno svoje dolžnosti, ostale učence in druge uslužbence zapeljavati skušal k neubogljivosti, upornosti, nerednemu življenju ali k nenravnim ali nepostavnim dejanjem, d) mojstra občutljivo žalil na časti, ga telesno poškodoval, mu nevarno pretil, ali ravno tako ravnal nasproti domačinom ali drugim uslužbencem, ali navzlic opominu neprevidno ravnal z ognjem ali lučjo.

3.) Ako ima učenec nagnusno bolezen, ali več kot tri mesece radi boleznih ne more delati.

4.) Ako pridržujejo učenca čez en mesec v zaporu.

Pa tudi učenec, oziroma njegovi postavni zastopniki imajo pravico razdreti učno razmerje in sicer v sledečih slučajih:

1.) Ako učenec radi škode na zdravju ne more ostati pri mojstru.

2.) Ako mojster svoje dolžnosti napram učencu zelo zanemarja, ga zapeljati skuša k nenravnim ali nepostavnim dejanjem, ako zlorablja pravico do očetovske vzgoje in očetovskega strahu, ali ne brani, da pomočniki ali domačini ali drugi učenci z učencem grdo ravnajo.

3.) Ako pridržujejo mojstra več kot eden mesec v zaporu, ali pa če manj časa, toda med tem ni preskrbljeno za preživitev učenca.

4.) Ako gosposka začasno ustavi mojstru izvajanje obrta.

5.) Ako se mojster z obrtom preseli v drugo občino, v katerem slučaju pa se mora razdreti učno razmerje najmanje v dveh mesecih po preselitvi.

V vseh teh slučajih lahko razdre učno pogodbo in z njo učno razmerje mojster ali učenec, oziroma tega zakoniti zastopniki, takoj. Razven tega sme učenec izstopiti takoj iz uka, ako sodnija dožene, da mojster sicer z učencem ni ravnal hudo, da je pa trajno z njim ravnal trdo in nepravilno.

Na 14 dni sme odpovedati učenec ali njega zakoniti zastopnik mojstru, ako hoče učenec premeniti svoj poklic, ali prestopiti v bistveno drug obrt, v kar treba, da odda, če je mladoleten, njegov zakoniti zastopnik posebno izjavo, istotako, ako stariši radi premembe v svojih razmerah rabijo učenca doma.

Ob prenehanju učnega razmerja mora mojster dati učencu spričevalo o času, ki ga je učenec prebil pri njem, vedenju in doseženi strokovni izobrazbi. O tem spričevalu govorili smo uže zgoraj.

Take so najvažnejše določbe zakona, v kolikor se tičejo razmerja med mojstrom in učencem. Vsakdanja skušnija pa, žal, uči, da so te določbe vse premalo znane. Koliko sitnostim in neprijetnostim bi se izognili obrtniki, ko bi jih poznali. Zatorej smo jih postavili na čelo razprav ob obrtnem zakonu.

Prihodnjič hočemo razpravljati o razmerju med mojstrom in pomočnikom.

ZADRUGA

Osnovni zbor „Gospodarske zveze“.

Na mnogostranska vprašanja, kedaj se vrši osnovni zbor „Gospodarske zveze“, ponavljamo, da hočemo ta zbor prirediti kot sijajno manifestacijo našega združnega življenja. V to svrhu pa je pred vsem potrebna impozantna vdeležba. Zato opetovano prosimo, naj zadruga čim prej ogласijo svoj pristop. Doslej še znaten del naših zadrug pristop iz neznanih nam uzrokov odlašaja.

Ravno tako prosimo naše zadruga in gg. zaupnike, da naj pospešujejo pristop posameznikov kot rednih članov in nam kmalu določijo pristopne pole.

Nasprotniki združne organizacije so neumorno pri delu — temu treba kljubovati z neumornim delom prijateljev združništva, prijateljev ljudstva!

Kakor hitro bode vse zadostno pripravljeno, skličemo ustanovni občni zbor.

Začasno načelstvo

„Gospodarske zveze“.

Črtice iz združnega prava.

Piše dr. Ivan Šusteršič.

II.

Davki in pristojbine.

Sledeč najnujnejšim dnevnim potrebam združnega življenja in vstrezajoč mnogostranskim željam, prekinemo za sedaj razpravo o združnem zakonu iz leta 1870 in preidemo v razpravo davkov in pristojbin, katere imajo zadruga odrajtovati.

Davki.

Dvojni davek zadeva zadruga: pridobnina in rentni davek.

1. Pridobnina. Ta davek je določen v II. poglavju zakona z dne 25. oktobra 1896, drž. zak. št. 220.

V obče je temu zakonu podvržen vsakdo, kedor ima v Avstriji tako podjetje, ki je zavezano javno polagati račun. Mej ta

podjetja spadajo vse zadruga brez izjeme, zlasti posojilnice, kmetijska društva, konsumna društva, mlekarne itd.

Nekatere vrste zadrug pa so tega davka popolnoma oproščene — mej tem ko druge uživajo posebne ugodnosti, obstoječe v tem, da, ali ne plačajo nič pridobnina ali pa vsaj izdatno znižano.

Pridobnina popolnoma oproščene so sledeče zadruga:

- a) posojilnice, kojih pravila ustrezajo § 1. zakona z dne 1. junija 1889 drž. zak. št. 91 in
- b) zadruga kmetovalcev v svrhu skupnega dobivanja semen, gnojil, plemenske živine, strojev in orodja ali drugih potrebščin kmetijskega pridelavanja, če se ne delijo čisti dohodki,
- c) ravno take zadruga z namenom skupnega predelavanja in razpečavanja po združnikih pridelanih kmetijskih pridelkov, toda z isto omejitvijo, ki velja za oproščene posameznega kmetovalca od splošne pridobnina po § 2. zakona.

Te oprostitve določa § 84. omenjenega zakona z dne 25. oktobra 1896 drž. zak. št. 220.

V posameznem je glede teh oprostitvev sledeče omeniti, odnosno pojasniti.

Pod a. označene posojilnice so tiste, koje nazivljemo „Raiffeisenske“, in ki uživajo pristojbinska olajšila, o katerih bomo natančneje govorili v sledečem poglavju („Pristojbine“).

Kratko bodi tukaj omenjeno, da je teh ugodnosti deležna vsaka posojilnica, če je po njenih pravilih

zaveza združnikov neomejena, delokrog omejen na manjši okraj (eno ali več sodnih občin),

če iznos deleža ne preseza 25 gld. in se deleži ali sploh ne obrestujejo ali vsaj ne višje nego hranilne vloge,

če gre ves čisti dobiček v rezervni zaklad, do kojega člani nimajo nikake pravice,

če se posojila dajejo le članom, če so menice izključene in

če obrestna mera od posojil, všteti postranske pristojbine, ne preseza obrestno mero od hranilnih vlog za več nego 1¹/₂ %.

Posojilnice, kojih pravila vstrezajo predstoječim pogojem, so toraj pridobnina popolnoma proste, naj si bode čisti dobiček še tako visok.

Povdarjamo vnovič, da so vsi ti pogoji spolnjeni v uzornih pravilih „Gospodarske zveze“ za Raiffeisenske posojilnice — in da je torej najumestnejše in najsigurnejše, ta pravila brez premeb sprejeti.

Pod b in c navedene zadruga so kmetijske zadruga v najožjem zmislu besede: zadruga, ki nimajo drugega smotra, nego nabavljati kmetijske potrebščine svojih udov in razpečavati njihove kmetijske pridelke.

Povdarjati pa moramo, da se je le malo zadrug osnovalo s tako omejenim delokrogom; kjer se je zgodilo, ne uspevajo in morajo svoj delokrog razširiti, če tudi zgubijo davčno prostost. Toda tukaj ni mesto, da bi to vprašanje razpravljali. Naša sedanja naloga naj se omeji na prava vprašanja.

Glede v b označenih zadrug je posebe opozarjati, da vživajo davčno prostost le tedaj, če je izključena razdelitev čistih dohodkov, t. j. če se čisti dobiček zadruga ne deli mej združnike; združniki torej ne smejo dobiti nikakih dividend od svojih deležev. Kar je čistega dobička, ostane imetje zadruga in gre v rezervni zaklad, do kojega posamezni ud nima nikake pravice.

Pod c označene zadruga so pridobnina oproščene le z istimi omejitvami, katerim je podvržena oprostitvev posameznega kmetovalca od splošne pridobnina po § 2. zak. Poslednji paragraf določa, da kmetija ni podvržena splošni pridobnini in da se k kmetiji tudi prišteva: kmetijske postranske obrti, ki obsezajo predelavanje lastnih pridelkov, če tudi se izjemoma, v svrhu vzdržavanja normalnega obrata porabljajo tudi tuji pridelki,

če se v to porabo ne združuje nadaljna obdelava in razpečavanje lastnih kmetijskih pridelkov, s pristavkom, da se razpečavanje na drobno ne sme vršiti drugod, nego na sedežu kmetije.

S tem so v glavnih potezah označene meje, v katerih se morajo držati pod c označene zadruga, da so pridobnine popolnoma proste. Kar velja za posameznega kmetovalca, da je prost pridobnine, to velja tudi za tako zadrugo, odnosno za skupno kupčijo v zadrugi združenih kmetovalcev.

Podrobneje razpravljanje te točke nima praktičnega zmisla, ker pri nas takih zadrug nimamo.

Glede na naše razmere je za sedaj važna le pod a označena določba, namreč: da so Raiffeisenske posojilnice od pridobnine popolnoma oproščene.

Preidemo k zadrugam, ki uživajo prostost od pridobnine le v omejenem obsegu, odnosno, ki uživajo le gotove ugodnosti, ne pa popolno oproščanje. Uradni izraz za te zadruga je: „Pogojno oproščene pridobitne in gospodarske zadruga in posojilnice“, ki jih hočemo kratko imenovati „pogojno oproščene zadruga“.

Te zadruga so pridobnine proste, če čisti dobiček ne preseže 300 gld. Katere zadruga so to?

Po § 85. zak. so „pogojno oproščene“ zadruga tiste, ki na temelju samopomoči sloneče, svoje poslovanje po pravilih in dejanski omejujejo na svoje lastne ude.

Poslovni obrat zadruga se mora torej omejiti na krog lastnih zadrugnikov. Ta meja pa ni še prekoračena, če zadruga sploh stopi v kupčijsko dotiko z nečlani — temveč šele potem, če so tudi nečlani deležni tistih smotrov, za koje se je zadruga osnovala. To je n. pr. pri posojilnici, če nečlani dobivajo posojila; pri konsumnem društvu, če nečlani dobivajo blago; pri kmetijski zadrugi, če se pridelki ne članov razpečavajo itd.

Izrecno pa zakon (§ 85) določa, da označenemu pogojnemu davčnemu opravičenju ne nasprotuje, če

a) take zadruga od nečlanov jemljejo posojila ali svoj denar pri takih podjetjih in zavodih nalagajo, ki so podvrženi javnemu računodavstvu (n. pr. pri posojilnicah, hranilnicah itd.,

b) kreditne zadruga sprejemajo ne ude kot poroke za udom dana posojila — ali pa za svoje ude izvršujejo inkaso terjatev pri neudih,

c) konsumna društva, surovinske zadruga in nabavne kmetijske zadruga od neudov blago kupujejo — t. j. tisto blago, katero imajo te zadruga po svojem namenu za svoje ude skupno nabavljati: konsumna društva konsumno blago, surovinske zadruga surovino in kmetijske zadruga kmetijske potrebščine,

d) produktivne zadruga svoje izdelke ne udom razpečavajo, pri tem pa se morajo ali glede porabe delavnih močij ali pa glede dobivanja glavnih snovij produkcije načeloma omejevati na svoje ude,

e) skladiščne in razpečevalne zadruga izdelke svojih udom prodajajo ne udom.

Predstojee določbe so potrebne pojasnila in razlage, katera hočemo v sledečem podati i. s. kolikor mogoče obširno, ker so baš te določbe za naše zadruga največjega pomena.

D o p i s.

Iz Vipave 20./2. 1900. Kmetijsko društvo je začelo delovati. Isto prevzelo je vse aktivno in pasivno premoženje „Vipavske vinarske zadruga“, ter ima maternjak za nabavo ameriškanskih trt, ter bode nadalje svojo trtnico še razširilo, iz katere bode potem svojim članom cepljene trte po nizki ceni dajalo. Prva glavna točka delovanja našega kmetijskega društva bode torej pospeševanje, napredek in razvoj trtoreje in vinarstva, ker to je glavna panoga tukajšnjega kmetijstva, druga točka bode vnovčenje pridelkov, posebno vina in trtja, preskrbovanje gospodarskih in gospodinjških potrebščin za člane. V to zadnjo svrhu sprejelo je „Kmetijsko društvo“ več trgovcev za člane, kateri bodejo po dogovoru ter ugodnih cenah nabavljali si blago s posredovanjem kmetijskega društva ter potem tudi članom istega prodajali blago po ugodnejših cenah kakor ne članom.

R a z n o.

Bavarska zadruga za vnovčenje zelja. V Ismaningu pri Monakovem združilo se je 80 kmetov dne 26. marca 1899 v zgoraj imenovano zadrugo. Namen iste je prvič prodaja zelja svojih članov, drugič izdelovanje kislega zelja, tretjič popolnjenje gojenja zelja in gojitev najboljših vrst. Ta za-

druga ima svojo prodajalnico v Monakovem, prodajo kislega zelja posredujejo pa v različnih mestih zastopniki, kateri so že dosegli precejšnja naročila za Holandsko, Belgijo in večja nemška mesta.

V Bernsteinu v draždanskem okraju na Saksonskem ustanovila se je kmetijska zadruga z mlinom, pekarijo in skladiščem. Ista je v kratki dobi od 31. oktobra leta 1899 do danes prodala čez šeststo centov kruha, tisoč in tristo centov otrobov in več sto centov pšenične moke in drugih potrebščin.

Denarni promet hranilnic in posojilnic v mesecu januariju 1900.

Hranilnica in posojilnica v Horjulu: Prejemki 5088 K 41 h, izdatki 4390 K 14 h, denarni promet 9478 K 55 h, prejete hranilne vloge 2336 K 6 h, izplačane hranilne vloge 2056 K 14 h, dana posojila 2334 K, vrnena posojila 552 K 42 h.

Posojilnica in hranilnica v Poljanah nad Škofjokoko: Prejemki 32.609 K 24 h, izdatki 30.235 K 28 h, denarni promet 62.844 K 52 h, prejete hranilne vloge 13.712 K 80 h, izplačane hranilne vloge 8876 K 36 h, dana posojila 16.900 K, vrnena posojila 430 K.

V mesecu februariju 1900.

Hranilnica in posojilnica v Čušnjici: Prejemki 10.476 K 90 h, izdatki 10.191 K 9 h, denarni promet 20.667 K 99 h, prejete hranilne vloge 9710 K, izplačane hranilne vloge 600 K, dana posojila 9380 K.

Hranilnica in posojilnica v Černicah: Prejemki 7665 K 94 h, izdatki 7264 K 82 h, denarni promet 14.930 K 76 h, prejete hranilne vloge 4920 K, izplačane hranilne vloge 926 K 18 h, dana posojila 1290 K, vrnena posojila 600 K.

Hranilnica in posojilnica v Horjulu: Prejemki 12.397 K 83 h, izdatki 11.450 K 29 h, denarni promet 23.848 K 12 h, prejete hranilne vloge 3767 K 44 h, izplačane hranilne vloge 5191 K 98 h, dana posojila 3200 K, vrnena posojila 5570 K.

Hranilnica in posojilnica pri Sv. Jakobu ob Savi: Prejemki 1258 K 44 h, izdatki 724 K 38 h, denarni promet 1982 K 82 h, prejete hranilne vloge 724 K, izplačane hranilne vloge 73 K 38 h, dana posojila 440 K vrnena posojila — K — h.

Hranilnica in posojilnica Kojško-Šmarten v Brdih: Prejemki 4075 K 03 h, izdatki 2665 K 10 h, denarni promet 6740 K 13 h, prejete hranilne vloge 1892 K 04 h, izplačane hranilne vloge 1186 K 60 h, dana posojila 1440 K, vrnena posojila — K — h.

Hranilnica in posojilnica v Kranjski-gori: Prejemki 10.722 K 25 h, izdatki 8954 K 60 h, denarni promet 19.676 K 85 h, prejete hranilne vloge 4234 K, izplačane hranilne vloge 6839 K 92 h, dana posojila 2000 K, vrnena posojila 490 K.

Hranilnica in posojilnica v Leskovici: Prejemki 2528 K 08 h, izdatki 2345 K 34 h, denarni promet 4873 K 42 h, prejete hranilne vloge 980 K, izplačane hranilne vloge 814 K 54 h, dana posojila 1520 K, vrnena posojila 200 K.

Hranilnica in posojilnica v Laškem: Prejemki 22.059 K 16 h, izdatki 19.571 K 65 h, denarni promet 41.630 K 81 h, prejete hranilne vloge 12.390 K, izplačane hranilne vloge 1630 K, dana posojila 9820 K, vrnena posojila 1000 K.

Hranilnica in posojilnica v Mengšu: Prejemki 10.286 K 20 h, izdatki 8864 K 75 h, denarni promet 19.150 K 95 h, prejete hranilne vloge 4190 K, izplačane hranilne vloge 2701 K 80 h, dana posojila 4080 K, vrnena posojila 820 K.

Hranilnica in posojilnica v Metliki: Prejemkov 12.411 K 38 h, izdatkov 11.400 K 10 h, denarni promet 23.811 K 48 h, prejete hranilne vloge 2326 K, izplačane hranilne vloge 4918 K 28 h, dana posojila 4480 K, vrnena posojila 580 K.

Hranilnica in posojilnica v Polhovem gradu: Prejemki 3185 K 95 h, izdatki 2036 K 46 h, denarni promet 5222 K 41 h, prejete hranilne vloge 3061 K 42 h, izplačane hranilne vloge 1535 K 80 h, dana posojila 500 K, vrnena posojila 40 K.

Hranilnica in posojilnica v Poljanah nad Škofjelo: Prejemki 27.607 K 08 h, izdatki 20624 K 68 h, denarni promet 48.231 K 76 h, prejete hranilne vloge 17.869 K 62 h, izplačane hranilne vloge 8805 K 76 h, dana posojila 8490 K, vrnena posojila 2600 K.

Hranilnica in posojilnica Renče: Prejemki 2400 K 21 h, izdatki 2136 K 24 h, denarni promet 4536 K 45 h, prejete hranilne vloge 490 K, izplačane hranilne vloge 287 K 44 h, dana posojila 1460 K.

Hranilnica in posojilnica v Robu: Prejemki 7896 K 04 h, izdatki 2868 K 93 h, denarni promet 10.764 K 97 h, prejete hranilne vloge 4062 K, izplačane hranilne vloge 799 K 52 h, dana posojila 2060 K, vrnena posojila 2880 K.

Hranilnica in posojilnica Rovte pri Logatcu: Prejemki 2087 K 98 h, izdatki 1813 K 06 h, denarni promet 3901 K 04 h, prejete hranilne vloge 522 K, izplačane hranilne vloge 175 K 08 h, dana posojila 1600 K, vrnena posojila 120 K.

Hranilnica in posojilnica Semič: Prejemki 8573 K 60 h, izdatki 10.610 K 47 h, denarni promet 19.184 K 07 h, prejete hranilne vloge 8084 K 44 h, izplačane hranilne vloge 1667 K 60 h, dana posojila 8740 K, vrnena posojila 200 K.

Hranilnica in posojilnica v Selcih pri Škofji Loki: Prejemki 9307 K 28 h, izdatki 6532 K 67 h, denarni promet 15.839 K 95 h, prejete hranilne vloge 2355 K 20 h, izplačane hranilne vloge 4684 K 80 h, dana posojila 1760 K, vrnena posojila 540 K.

Hranilnica in posojilnica v Srednjivasi: Prejemki 5306 K 95 h, izdatki 4489 K 65 h, denarni promet 9886 K 60 h, prejete hranilne vloge 2892 K, izplačane hranilne vloge 3042 K 70 h, dana posojila 1200 K, vrnena posojila 1740 K.

Hranilnica in posojilnica v Stari-Loki: Prejemki 35.575 K 21 h, izdatkov 35.312 K 73 h, denarni promet 70.887 K 94 h, prejete hranilne vloge 21.268 K 72 h, izplačane hranilne vloge 2629 K 12 h, dana posojila 24.440 K, vrnena posojila 3830 K.

Hranilnica in posojilnica v Šturjah: Prejemki 2769 K 77 h, izdatki 1803 K 05 h, denarni promet 4572 K 82 h, prejete hranilne vloge 1852 K, dana posojila 200 K, vrnena posojila 200 K.

Hranilnica in posojilnica Tomišelj: Prejemki 7021 K 43 h, izdatki 4.303 K 98 h, denarni promet 11.325 K 41 h, prejete hra-

nilne vloge 2194 K, izplačane hranilne vloge 2058 K 02 h, dana posojila 2210 K, vrnena posojila 2460 K.

Hranilnica in posojilnica v Vipavi: Prejemki 61.868 K, izdatki 57.706 K 03 h, denarni promet 119.574 K 03 h, prejete hranilne vloge 29.821 K 18 h, izplačane hranilne vloge 19.816 K 22 h, dana posojila 24853 K, vrnena posojila 11.633 K 46 h.

Hranilnica in posojilnica Žiri: Prejemki 8748 K 26 h, izdatkov 6040 K 51 h, denarni promet 14.788 K 77 h, prejete hranilne vloge 5344 K, izplačane hranilne vloge 698 K, dana posojila 5200 K, vrnena posojila 1560 K.

Tržne cene žitu na Dunajski borzi

dne 22. marca 1900. (za 50 kg)			
	za pomlad,	za maj-junij,	za jesen
Pšenica	K 7-67,	K 7-75,	K 7-90
Rž	6-68,	6-72,	6-88
Turšica	5-62,	—,	5-70
Oves	5-27,	5-33,	5-61

Na trgu v Ljubljani

za 100 kg		
za pšenico	K 16.60,	K 18.40
„ rž	14.40,	15.—
„ ječmen	13.60,	14.—
„ oves	12.40,	13.60
„ turšico	12.—,	12.40
„ krompir	5.—,	—
„ seno	4.40,	—

Na trgu v Kranju

za 100 kg		
za pšenico	K 16.50	
„ rž	15.50	
„ ječmen	15.—	
„ oves	13.—	
„ turšico	13.—	
„ krompir	6.50	
„ seno	5.—	

Na trgu v Črnomelju

za 100 kg		
za pšenico	K 16.80	
„ rž	13.60	
„ ječmen	12.—	
„ oves	11.90	
„ turšico	12.10	
„ krompir	4.—	
„ seno	4.—	

Na trgu v Metliki

za 100 kg		
za pšenico	K 19.50	
„ rž	16.50	
„ ječmen	15.50	

za oves	K 9.—
„ turšico	14.—
„ krompir	6.—
„ seno	6.—

Na trgu v Mariboru

za 100 kg	
za pšenico	K 16.70
„ rž	13.60
„ ječmen	13.—
„ oves	13.20
„ turšico	13.40
„ krompir	6.—
„ seno	4.30

Na trgu v Ptujju

za 100 kg		
za pšenico	K —,—,	K 15.—
„ rž	12.—,	—
„ ječmen	12.—,	—
„ oves	11.—,	14.—
„ turšico	12.—,	—
„ krompir	2.60,	—

Na trgu v Celovcu

za 100 kg		
za pšenico	K 16.—	
„ rž	14.50	
„ ječmen	—	
„ oves	12.—	
„ turšico	10.—	

Na trgu v Velikovcu

za 100 kg		
za pšenico	K 16.—	
„ rž	14.30	
„ ječmen	—	
„ oves	10.20	
„ turšico	10.—	

Na trgu v Gorici

za 100 kg		
za pšenico domačo	K 17.50	
„ „ inostransko	—	
„ rž	—	
„ ječmen	—	
„ oves	13.—	
„ turšico	12.75	
„ krompir	6.26	
„ seno	2.50	

Tržne cene surovih svežih kož

za mesec marc:		
Goveje kože, težke à kg	K —88	
„ lahke	—80	
Telečje	1.14	
Prešičeve čiste	—70	
„ slabe	—54	

Članom „Gospodarske zveze“!

Opetovano smo opozarjali že vse hranilnice in posojilnice, kakor tudi že ostale zadruge, da naj ločijo pisma „Gospodarske zveze“ od onih za Ljudsko posojilnico. Pisma za Ljudsko posojilnico so ona, katera se tičejo hranilnih vlog pri Ljudski posojilnici ali pa izposojil od iste; vsa druga pisma pa je naslovili na „Gospodarsko zvezo“.

Pisma na „Gospodarsko zvezo“ so tedaj mesečna poročila, pošiljanje letnih računskih sklepov v pregled, naročila tiskovin, blagajnice, stampilij, naročila umetnih gnojil in drugih kmetijskih potrebščin, nadalje vsa pisma, tikajoča se upravnitva in uredništva „Narodnega gospodarja“. Želeli je, da se napravi za vsako navedenih stvari za „Gospodarsko zvezo“ posebej pismo, to pa zaradi tega, da je isti olajšano delo, ob enem pa dobi dotični član hitrejši odgovor.

Z združnim pozdravom

„Gospodarska zveza“.

Članom „Gospodarske zveze“, hranilnicam in posojilnicam!

Iz priobčenih mesečnih poročil hranilnic in posojilnic je razvidno, da mesečne zaključke napravi samo 25 do 30 hranilnic in posojilnic. Ker je to komaj tretjina hranilnic in posojilnic, katere so člani „Gospodarske zveze“, vprašamo tem potom javno vse druge, zakaj ne delajo mesečnih zaključkov.

Mesečni zaključki služijo vodstvu dotične hranilnice in posojilnice v kontrolo, ako je vse pravilno vknjiženo, drugič olajšujejo vodstvu letni zaključek, tretjič pridobijo dotični hranilnici in posojilnici večji ugled in zaupanje. Upamo, da bodejo vse hranilnice in posojilnice, katere do sedaj niso delale mesečnih zaključkov, upoštevale spredaj omenjeno. V slučaju, da nima katera posojilnica tiskanic za mesečna poročila, blagoviti naj se ista obrni do „Gospodarske zveze“, katera ima iste tiskance v zalogo.

Z združnim pozdravom

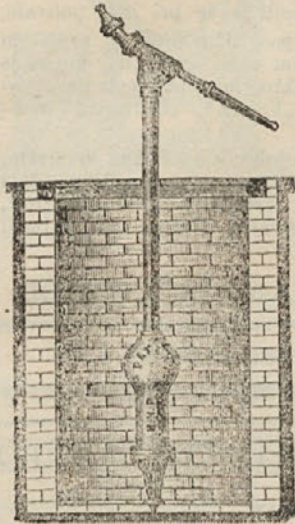
„Gospodarska zveza“.

== Pristno seme edino pravega Kašelskega zelja ==

katero naredi lepe trde glave in rodi v vsaki zemlji, prodaje 30 gramov za 1 krono Ign. Mercina, posestnik v Zy. Kaštju št. 15, p. Zalag pri Ljubljani. — Pošilja se poštne prosto. — Naročilu je ob enem pridejati naročnino, katera se sprejema tudi v pisemskih znamkah. — Zadrugam in gospodarskim društvom se da pri naročilu nad 1/2 kg. 50% popusta. — Za pristnost in kaljivost se jamči.

Najnovejša in najboljša brizgalka za gnojenje

katero je
mogoče rabiti
s priklopljenjem
cevi istočasno
kakor sesalko
za gnojni sod.

Tisočkrat v porabnosti!

Ne zamrzne in ne počí!

Cenike
pošiljam prosto in brezplačno.

ANT. KUNZ Tovarna za vodovode in sesalke
Bela cerkev (Weisskirchen) na Moravskem.

AVGUST REPIČ, sodar v Ljubljani

Kolizejske ulice št. 16, Trnovo

izdeluje, prodaja in popravlja vsakovrstne **sode** po najnižjih cenah.

Kupuje in prodaja staro vinsko posodo.

Gotovo zanesljivo

seme

domače detelje, nemške detelje (lucerne), razne trave, velikanske pese, grahore, zgodnjega ovsa, zelo lepe jare rži in ječmena, pravega ribniškega fižola, vsakovrstnih vrtnih zelišč in cvetic ^{kakor tudi} semenski krompir

dobiva se najceneje pri

Ivanu Majdiču

v Kranju

Isti priporoča tudi svojo zalogo vsakovrstnega žita, pravega dovskega mavca (gipsa), Roman- in Portland-cementa kakor tudi razne špecerijske robe.

NB. Deteljno seme je očiščeno od predenice (žide) na nalašč v to svrhu nabavljenemu stroju. Kupec dobi pri odjemu večje množne garancijski listek, kateri ga opraviči do brezplačne preskušnje semena pri c. kr. semenski kontrol. postaji na Dunaji.

Anton Pečenko

Vrtna ulica 8 * Gorica * Via Giardino 8

zalagatelj in pridelovalec vina

priporoča

pristna
bela
vina

pristna
črna
vina

iz vipavskih, furlanskih, dalmatinskih isterskih in briskih vinogradov.

Dostavlja na dom in razpošilja po železnici na vse kraje avstro-ogerske monarhije v sodih od 56 litrov naprej.

Na zahtevo pošilja tudi vzorce.

Cena zmerna. Postrežba poštena.

Franc Omersa

v Kranju

prodaja dobro in po ceni

špecerijsko blago, deželne pridelke, železo, izdelke iz železa in kovin, razno orodje za kmetijstvo, roko-delstvo in hišno opravo. — Karbolineum, firneže, lake, oljnate in suhe barve, Roman- in Portland-cement, okove, traverse in šine za stavbe itd.

Semena trave, detelje, domače, najfinejše lucerne, pese itd.

Najfinejše mazilo za kola, stroje in usnje.

Ant. Presker

krojač v Ljubljani

sv. Petra cesta št. 4

se priporoča preč. duhovščini in občinstvu v izdelovanje vsakovrstne

obleke

iz trpežnega in solidnega blaga po nizkih cenah.

Opozarja na veliko svojo zalogo

izgotovljene obleke

posebno na haveloke v največji izbiro po najnižjih cenah.

Jos. Petrič

v Ljubljani

na sv. Petra cesti št. 4

Tovarniška zaloga papirja • Tovarna papirnega blaga

Zavod za črtanje trgovskih, poslovnih in uradnih knjig
po ameriškem sistemu.

Priporoča svoje izdelke papirnih vreč najboljšje kvalitete in po najnižjih cenah, kakor tudi razne pisarniške, pismene, konceptne in ovojne papirje.

Velika zaloga

pergamentnega papirja za sirarne.

Nadalje priporoča svojo veliko zalogo pisalnega in risalnega orodja v največji izbori. Ceniki se dopošljejo brezplačno.

Za mnogobrojne naročbe uljudno prosi z vsem spoštovanjem

Jos. Petrič

tovarna papirnega blaga in zastopnik
kr. tovarne papirja v Reki.

Najboljše hrbtne škropilnice „Vindobona“

za žveplanje zoper Oidium so in najbolj priporočljive; pripomniti je še pri istih pohvalo,

katero je izreklo kraljevo učiteljske za sadje- in vinorejo v Geisenheimu o. R. ob priliki, ko se je primerjalo dosedajne škropilnice za žveplanje, „Poy-sille“, „la Rapide“, „Vulcan“, „Universal“ in — „Vindobona“:

„Ta aparat (Vindobona od Franc Nechville, Dunaj) je močno in trpežno napravljen, dasi je izvanredno lahek. Istega se zelo lahko goni, takorekoč skoraj igraje. Deluje pa najbolj štedljivo.“

Dobi se ga lahko po **FRANC NECHVILLE**
Tovarna vinarskega orodja, strojev za kletarstvo in za kovine
Dunaj, V/1, Friesgasse 14.

C. kr. priv.

pred ognjem in tatovi varne

blagajne

prodaja najceneje dobro znana tovarna blagajnic

M. Adlersflügel

založnik Raiffeisnovih posojilnic

Dunaj, I., Franz Josephs-Quai št. 13.

Kmet. društvo v Vipavi

priporoča preč. duhovščini in drugim odjemalcem

zajamčeno pristno vino

iz svoje zaloge in svojih članov pridelke po zmerno nizkih cenah, in sicer:

1. vrste belo vino po 24 do 25 gld. ali 48—50 K za 100 litrov, loco Postojna;
2. vrste belo vino po 21 do 23 gld. ali 42—46 K za 100 litrov, loco Postojna;
3. vrste belo vino po 19 do 20 gld. ali 38—40 K za 100 litrov, loco Postojna.

V zalogi so tudi **desertna vina**, in sicer: renski rizling za buteljke po 45 ali 90 K Hl. ozir. $\frac{7}{8}$ ltr. buteljka po 60 ali 1·20 K Vrhpoljec črni po 2 K buteljka in Pikolit po 2 K 40 vin.

Pošilja se v sodčkih nad 56 litrov.

Na zahtevanje pošljejo se vzorci. — Večjim odjemalcem se dovoli primeren rabat.

Kmet. zadruga! Svoji k svojim!

Odlikovan s 400 zlatimi, srebrnimi in bronastimi kolajnami.

Ph. Mayfarth & dr.

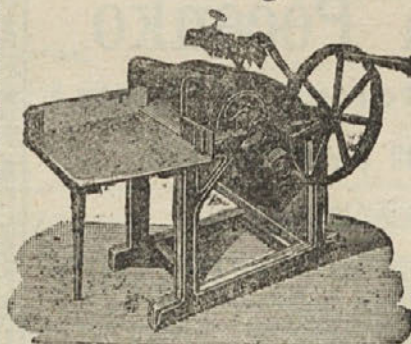
c. kr. edino priv.

tovarna kmetijskih
strojev,
livarna in fužina

na par

DUNAJ

II., Taborstrasse 71

ima v zalogi ročne, na gepeljne in na par patentovane mlatilne stroje, gepeljne, najnovejše čistilnike za žito, trijerje, rebljače za koruzo.

Samodelujoče patentovane brizgalnice za vničenje njivne gorčice, „Syphonia“; premakljive parne kotle za napravo živinske krme; stiskalnice za seno in slamo, ročne, premakljive ali nepremakljive; jeklene pluge, brane za travnike, za mah, na člene in diagonalne; najboljše stroje za sejati, „Agricola“; stroje za košnjo detelje, trave in žita; grablje za seno in za žito.

Patentovane aparate za sušenje sadja, zelenjav i dr.; stiskalnice za grozdje in sadje; rebljače za grozdje; stroje za rezanje krme; ročne mline za žito; stroje za rezanje repe.

Vse se izdeluje po najnovejših napravah.

Obširne cenike in mnogoštevilna priznanska pisma zastonj.

Zastopniki in prekupci se iščejo.

Šivalni stroji in kolesa

Tovarniška zaloga
Ivan Jax-a
v Ljubljani

Dunajska
cesta 17

priporoča svoje najbolj priznane
šivalne stroje in kolesa

Ceniki se dopošljejo na zahtevanje zastoj.

V. J. Rott v Pragi

Staro mesto, Malé náměstí, č. 142—I.

Trgovec s stroji in kovanim blagom
za vsakovrstne rokodelske potrebe

priporoča *stroje in orodja* za vrtnarje, gospodarje, sadje-
rejce, gozdarje, vinorejce in čebelarje; jeklene kopače, lopate,
grablje, motike, rovke, plevke, strgalke, prahulke za konje,
nože, zobovje k žagam, cevi za vodovode, demante za stek-
larje, pasti za krte, miši, podgane itd., škarje za konje, go-
vejo živino in ovce, ostrine k rezalnim strojem, ameriksanske
vile, podajalnike, merila, vage, lote, stroje travoreznike.

Potrebe za dom in kuhinje, mesarje in prekajalce
mesa, škarje za brke in lase, angleške britve; domače tele-
grafe in njih posamezne dele.

— Ceniki na zahtevanje. —

 Zaloga in kletarstvo
na Glincah št. 20
pri Ljubljani
na lastnem posestvu.

Slov. vinogradniško društvo
v Ljubljani

registrovana zadruga z omejeno zavezo
priporoča svojo veliko zalogo

pristnih domačih vin
starih in novih

iz Dolenjske, Štajerske, Istre, Vipave in Goriške.

Vino je deloma doma prešano, isto oddaje
se v sodih in fino vino v steklenicah.

Na zahtevo pošiljajo se uzorci brezplačno.

C. in kr. priv.

tvornica za gasilno in
kmetijsko orodje

R. A. Smekal-a

v Čehu na Moravskem
nudi vsakovrstne

 brizgalnice za gasilna društva
najnoveje sestave s sesalno in tlačilno
oprtno na obeh straneh ter s patentom
proti zmrzlini. — Brizgalnice proti
peronosperi, vsakovrstne cevi iz konoplje
in gume; dalje

gospodarske stroje vsakojakih vrst.

Ceniki brezplačno.

 Plačila tudi na obroke.

Podružnica R. A. Smekal
v Zagrebu.

Slovenci, kupujte doma!

Kmetijsko društvo v Dobropoljah ima v zalogi dobro obležan

 S I R

dvojne vrste, **masten** in **pust** za delavce. Razpošilja se po pošti ali železnici v celih
hlebih od 25 do 30 kg, pa tudi v manjših kosih. Razpošilja in odgovarja se točno.

Vnanja naročila se izvršujejo točno proti poštnemu povzetju.

Gabrijel Piccoli

lekarnar v Ljubljani, Dunajska cesta
dvorni založnik Njegove Svetosti
papeža Leona XIII.

Lekarnarja Piccolija zobne kapljice, vsled najvišjega priznanja in dovoljenja

1 steklenica 40 h. **Štefanijine kapljice**

imenovane, devajo se na pavoli v votli zob ali pa se namaže bolna čelust, so učinkujoče sredstvo proti zobobolu.

Odlični profesorji in zdravniki priporočajo lekarnarja Piccolija

želodečno tinkturo

katera krepi želodec, provzroča veselje do jedi, upliva na prebavanje in odprtje, zlasti pri onih, ki trpijo stalno na telesnem zaprtju. — 1 steklenica 20 h., 12 stekl. z zabojem vred 2 K 52 h.

Pri slabokrvnih in nervoznih ali vsled bolezni oslabeledih otrocih kakor tudi pri odraslih se uporablja lekarnarja Piccolija z najboljšim vspehom. Ima 20 do 90krat toliko železa v sebi, kakor druga China-vina, katera nimajo pogosto niti toliko železa, kot navadno namizno vino.
Cena polliterski steklenici 2 K.

Najboljše sredstvo, da se ohranijo konji, krave, teleta, voli, prešiči, ovce itd. zdravi in močni, je lekarnarja Piccolija katerega cenijo in radi kupujejo vsi kmetovalci.
živinski prašek, Zavojček 50 h., 10 zavojev 4 K.

G. in kr. izklj. privil. tvornica za čistilnice (trierje)

N. HEID Stockerau ▲ Dunaj ▲

Čistilnice in stroji za sortiranje različnega žita.

Special-trierji za čiščenje leče, graha, fižola, ogerščice, lanenega semena, prosa itd. s patentovano pločevino; izborno čiščenje, brez vsake zgube dobrih zrn.

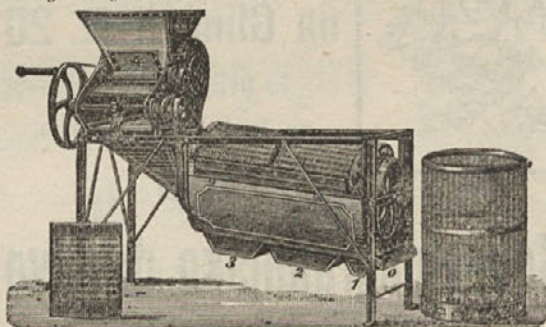
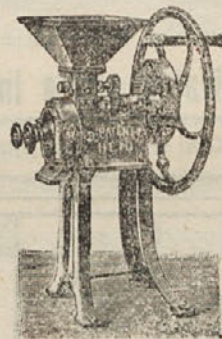
Trier za čiščenje detelje od predenice in drugih škodljivih primesi.

Excelsior-mlini za razdrobljenje (Patent Heid)

za razdrobljenje in mlenje rži, ječmena, ovsu, koruze, fižola itd.

Ti stroji so zelo lahko gonljivi, (ročni na gepel in na par), so zelo po ceni ter se le počasi izrabijo.

Popolna oprava za skladišča po najnovejšem sistemu.

Centrala za nakup in prodajo!

Gospodarska Zveza

v Ljubljani

posreduje svojim članom

nakup vsakovrstnih kmetijskih potrebščin, kakor umetnih gnojil, modre galice, žvepla; raznih poljedelskih strojev, vsakovrstnih semen; koruze, moke, otrobov itd.

prodajo vse vrste kmetijskih pridelkov itd. ter ima v zalogi vse tiskovine za raiffeisenske hranilnice in posojilnice, katerim preskrbi po znižani ceni tudi železne blagajne, varne proti požaru in vlamu.

Posredovalnica za Zvezine trgovce!

Izdajatelj: Gospodarska zveza v Ljubljani.

Odgovorni urednik Ferd. Sajovic, ravnatelj Gospodarske zveze v Ljubljani. — Tisek R. Millčeve tiskarne v Ljubljani.